

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU CULTU-
RĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ANUL X | :SIBIU 1 Ian. 1911: NRUL 1.

:REDACTOR: OCT. C. TÂSLĂUANU:

Sumarul:

Redacția	Excelsior.	Alice Călușăru . . .	Cântec de greer.
I. U. Soricu . . .	În ciudă (poezie).	I. Borcia	Iuliu Caesar, de
Maria Cunțan . .	Dela vatră.		Shakespeare.
I. Agârbiceanu .	Yestea.	P. Pădure	Noapte de Crăciun.

Cronică: Programul acestei rubrici. Zorile veacului. Băncile și literatura. Jubileul d-lui Cōsma. Forma externă a revistelor. Raffael.

Ilustrații: Raffael: Madona Sixtină (în color), Autoportretul lui Raffael, Madona în livadă, Madona della Sedia.

Adaus muzical: Se bate miezul nopții, de G. Dima, Yieața și activitatea lui G. Dima, Portretul lui G. Dima.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocărlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 16 cor. Ed. de lux 24 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 12 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

România și în Străinătate:

1 an 20 cor. Ed. de lux 30 cor.
6 luni 10 „ „ „ „ 15 „

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cel mai frumos cadou de sfintele sărbători ale Nașterii Domnului pentru copii și tinerime:

Prețurile se înțeleg în coroane.

Cărți de icoane cu totul nouă și confecționate elegant în cromotipie:

Multe de toate, cu numeroase icoane și cu text explicativ pentru copii mai mici. —.80.

Animale domestice, cuprinzând o serie de animale domestice. 1.50.

Din grădina zoologică, cu cele mai însemnate animale sălbatice. 1.50.

ABC pentru fete și băieți, } toate trei cu text explic.
Alfabetul, } (construcț., proverbe și
Abecedarul copiilor, } cuvinte). à 1.40.

Cele 10 pleicute, } cuprind basme ilustrate cu chipuri

Cele 6 lebede, } f. dragălașe și cu un text potrivit

Moșia, } priceperii copiilor mai mari. à 1.40.

Alexandru, St. C., **Teatra, basme și poezii**. Leg. 2.—.

Carmen Sylva, **Poveștile Peșelului**. —.95.

Cincizeci de **istorioare morale**, de F. H., cu 6 chipuri colorate, în leg. frumoasă. —.80.

Cristescu, Fl., **Dor de primăvară**, versuri pentru copii, carton. și ilustr. 1.—.

Culegere de istorioare morale, trad. —.40.

Damaschin, P. C., **Balade populare**. —.60.

Două drame familiare. Lectură p. tiner. de sexul fem. —.40.

Dulfu, P., **leprăvile lui Păoală**, cu numer. ilustr. 1.75.

Geneveva sau învingerea nevinovăției, cu 6 chipuri. —.60.

Grube, A. V., **Biografia române**, trad. de N. P. Petrescu. 1.—.

Istoria lui Alexandru cel mare. Povestire despre războaiele purtate de marele împărat Alex. Macedon. —.60.

50 icoane în culori din Testamentul vechiu și nou (Biblia) cu text la fiecare icoană, frumos legate. 4.—.

Jucării și jocuri de copii. Adunate de P. Ispirescu. —.50.

O mie și una de nopți, povestiri, cart. și ilustr. 3.—.

Poezii pentru copii, culese și publicate de G. H. 1.50.

Popescu, Dr., **Povești și fabule**, ilustr. și cart. 3.—.

Schiller, Fr., **Feoalara dela Orleans**, dramă romantică, trad. de M. Cunțan, broș. —.90, cart. eleg. 1.30.

Speranția, Th., **Pentru toți copiii**, ilustr. și cart. 2.50.

Se află în **Librăria W. Kraftt, Sibiu**.

Catalog la cerere gratis și franco.

7 JUN 1978

05
L 85

LUCEAFĂRUL

Excelsior.

Cu acest număr revista „Lucafaurul“ intră în anul al zecelea de existență, cu nouă gânduri și cu nouă nădejdi pentru viitor.

Cine a urmărit dela început calea ce-a străbătut-o această publicație, a văzut că ea s'a străduit a face în fiecare an câteun pas spre perfecțiune, spre desăvârșire. Nu a cruțat nici o jertfă, fie morală, fie materială, pentru a se urcă tot mai sus, pentru a se apropia mereu de acele regiuni ale artei și ale culturii românești, spre cari o chemă numele ei.

Știm prea bine că e foarte departe încă de a-și fi răscumpărat întru toate numele ce și l-a ales și ne dăm seama părintește de toate scăderile ei. Nu ne-a părăsit, însă, nici o clipă nădejdea că vremea ne va ajuta să ne întrupăm, rând pe rând, toate idealurile ce astăzi ne plutesc în suflet ca totatătea visuri.

În anul acesta am cutezat să facem un pas mai întins spre culmile ce ne ademenesc și dacă publicul va ști aprecia străduințele noastre sperăm că, an de an, vom putea aduce câte o îmbunătățire esențială revistei.

Vrem să dăm și publicului dela noi o revistă la nivel apusean în toate privințele. Pe lângă partea pur literară, pe care am cultivat-o cu o deosebită atenție până acum, dorim să ne îngrijim în viitor și de partea artistică, care a fost mai neglijată. Simțim greutatea ce o luăm asupra noastră, dar credem, cu toate acestea, că vom izbuti să mulțumim așteptările tuturor.

La noi până acum s'a dat prea puțină atențiune educației artistice. Putem spune că nu s'a ocupat nimeni sistematic cu ea. În România s'au făcut câteva încercări, s'a con-

stituit chiar și o societate în vederea educației estetice, dar nu știm să fi obținut vreun rezultat, deoarece nu s'a lucrat cu stăruință și cu program. Și e păcat.

Aici la noi credem că facem un bun început prin popularizarea operilor de artă clasică, prin reproduceri în colori și prin reproduceri simple, cari vor fi însoțite totdeauna și de un text explicativ, rezumat după cei mai buni interpretatori ai artei clasice. Pe lângă aceste vom populariza prin heliogravuri și operile pictorilor și sculptorilor români. Pentru acest an avem la îndemână mai multe fotografii după picturile lui Grigorescu, pe cari le vom da începând cu numărul al doilea.

Aceste reproduceri vor servi și un scop practic. Ele vor putea lua locul multor icoane lipsite de gust și fără nici o valoare artistică, ce se răsfață astăzi pe pereții multor case. Adausurile revistei „Lucafaurul“ au menirea să cultive gustul publicului dela noi și în ce privește alegerea icoanelor pentru împodobirea caselor. În articole și notițe speciale vom mai reveni adeseori asupra acestei chestiuni, care nouă ni se pare importantă, căci casa omului e cea mai credincioasă oglindă a sufletului său.

Prin adausul muzical, care deocamdată apare în condiții destul de modeste, intenționăm a populariza operile mai de seamă ale compozitorilor noștri și a înlesni și celor mai săraci a avea la îndemână operile mai de seamă din literatura noastră muzicală. Aceste adausuri, dacă vor fi bine primite de public în viitor vor lua o extensiune mai mare și vor apărea în condiții mult superioare.

8
88
90

4.825D

Biblioteca Municipiului Lova
SALA DE LECTURA

4825/D

O altă lacună a revistei „Luceafărul“ a fost lipsa articolelor de îndrumare culturală și socială. Acestor chestiuni nu li s'a putut da atenția cuvenită mai ales din motivul că ele adeseori nu pot fi tratate fără să se atingă și substratul lor politic. De aceea în câteva rânduri a și trebuit să îndurăm amenda în bani a justiției noastre pentru asemenea articole. Nici în viitor nu putem înlătura această greutate, fiindcă nu suntem în stare a depune cauțiunea de 10.000 cor. ce-ți dă dreptul în Ungaria să te ocupi în scris și de politică. Noi, oameni săraci, nu putem avea acest privilegiu. Cu toate acestea ne vom strădui a îmbrățișa alte probleme culturale și sociale, cari pot fi tratate și în coloanele unei reviste fără capitaluri. În vederea acestui

scop am și angajat mai mulți colaboratori, cari nădăjduim că vor avea dibăcia să ne ferească de noue cunoștințe cu procurorul.

Le spunem toate aceste ca publicul să se convingă de gândurile bune și mari ce le avem pentru viitor. Și dacă crede că realizarea lor poate fi de folos culturii noastre naționale, să se străduiască a răspândi această revistă, a o ajuta să intre în toate căminurile cărturarilor noștri.

Din partea noastră îi asigurăm că vom face tot ce ne stă în putere pentru a le da o publicație din ce în ce mai desăvârșită în toate privințele, căci deviza noastră a fost și este:

Excelsior! Excelsior!

Redacția.

În ciudă.

Am bătut la poartă dimineața 'n zori,
Nu mi-a răspuns nimeni. Și-am plecat așa.
Poți să turburi visul unei albe flori?
Poate draga doarme dimineața 'n zori. —
— Fie-ți somnul dulce, rândunica mea!

Am bătut la poartă ziua la amiazi.
Nu mi-a răspuns nimeni, nimeni, și-am plecat.
Ce pustiu pornise vântul printre brazi...
Cine știe... Draga e bolnavă azi,
— Tu înviorează-o, Cerule 'ndurat!

Și-am bătut la poartă seara 'ntr'amurgit.
Nu mi-a răspuns nimeni, nimeni n'a deschis
Cea mai dragă 'n lume, ea, să fi murit?
— Blestemat să fie cer și răsărit
Blestemată fie moarte, vieață, vis!

De-ar fi dormit draga, se sculă, oricum,
De-ar fi fost bolnavă, auzeam suspin,
De-ar fi murit, cerul ar jeli acum.
Soarele cu groază s'ar fi 'ntors din drum,
Nu... Dar pentru dânsa sunt de-acum strein.

Mă ardeă pe suflet tristul nenoroc, —
Crima și păcatul tu le-ai încăput,
Dar pentru iubire n'ai păstrat un loc,
— Hei, că nu's un demon cu priviri de foc,
Știu eu ce ți-aș face, globule de lut...

I. U. Soricu

Dela vatră.

1.

Și mă despart eu însumi azi de mine
Cum m'aș desface de-un necredincios,
Vă las cu bine lacrimi și suspine,
Te las cu bine visul meu frumos.

Caut un bordei cu prispă sub perete
În umbra unui coperiș plecat
Acolo tot amarul o să 'ncete
Căci nu voi mai fi decât om de sat.

Cu furca 'n brâu ca 'n vremurile bune
Voi răsuci la firul ce-mi vor dà,
Alcătuind povestea ce-mi va spune
Vreo babă sau vreun moș din vieța sa.

Și dacă oamenii trecând pe cale
Vor întrebà: de unde, cine sunt...?
Voi desvâlî din haina mea de jale
O liră fără coarde să le cânt.

Nedeslușit va povesti amarul
Din vieța mea trudită de ani grei,
Și tot mai mult mă va cuprinde harul
Iubirei ce mă va legă de ei.

Cetind în ochii lor înțelepciune
Și-atâta milă pentru jalea mea,
Te vei schimbă și tu ca prin minune
Și te vei limpezi, cântarea mea.

Vei lăudă vieța care vine
Dincolo de-al durerei jalnic prag,
Îngerii ei, zărilor ei senine
Ca să-ți asculte cântecul cu drag.

Și să revină 'n fiecare seară
La prispa cu acoperișul lat,
Ca să-mi aducă cu-a lor primăvară
Nădejde sfântă 'n tot ce-am sămănat.

2.

Umblu rătăcind prin sat,
Un moșneag îmi ese 'n cale
Și mă 'ntreabă 'nduioșat:
Unde-i casa dumitale?

O, moșnege, nu mă știi,
Ce mă întrebi așa, sărace?
Casa mea e unde-oi fi,
Casa mea e unde-mi place.

Primăvara 'ntre aluni,
Vara sub umbrar de vie,
Toamna pe la prietini buni
Iarna — poate sub o glie.

Pleacă moșul și iar vine:
„Acolo ne ducem toți,
Hai la noi că-ți va fi bine,
Am o droaie de nepoți,
Dar e loc și pentru tine“.

Am plecat cu el la drum
Pe sub pomi cu promoroace,
— „Baba-i bună și va coace
Un mălai mai mult de-acum“.

3.

În bordei unde-am intrat
E un leagăn atârnat,
Șade-o babă lângă foc
Cârpocind la un cojoc.

„Bună seara“. — „Bun sosit“.
Văd copilul adormit
Și m'apropiu, căci prin vis
Ca un înger mi-a suris.

Peste leagăn m'am plecat
Cum dormea l-am sărutat,
Atunci baba dela foc
M'a 'ntrebat de-s cu noroc?

Nu cumva să am ochi răi.
Simt a inimei bătăi,
Că de l'oi fi deochiat
Nu-mi mai dau conac în sat.

4.

Azi la noi e șezătoare
Fete multe și femei,
Fuse pline dau să sboare.
Pe jeratec mama Floare
Ciuruie la cocoșei.

Sar grăunțele crepate
Și trosnind se fac cocoși,
Trei copile răsfițate
Râd cu fețe 'mbujorate
Cântă și le-adună 'n coș.

Vin și eu de după ladă
Să le-ajut la adunat,
Și răstorn, bat-o s'o bată,
Din coșarca afumată,
Floricelele sub pat.

Hohote de râs în casă
De rușine stau să mor,
Simt c'o mână grea mi-apasă
Creștetul și nu mă lasă
Să mă uit în ochii lor.

Așa-i lumea pentru mine
Nu pricepe rostul meu,
De-aș munci oricât de bine
Mână nevăzută vine
Și din bine face rău.

5.

Ușa se deschide 'n prag,
Sprijinită de toiag
Râde baba Runa,

Toate fetele-o doresc,
Că la ea 'n grădină cresc
Flori — întotdeauna.

Are 'n mână cărți de joc,
E rotundă de noroc
Traista-i pe spinare.
Are 'n ea atâtea vești,
Orice supărată ești
Uiți de supărare.

Când așează bobii 'n ciur
Stau copilele 'mprejur
Ca la lithurgie...
Numai eu m'am depărtat...
Nu sunt dela ei din sat, —
Ce să-mi spună mie?

6.

Frunză vede lemn uscat,
De-aș fi dela ei din sat
Nu le-aș cere adăpost
Ași avea și eu un rost,
Un bordei oricât de mic
Și-un bărbat cât de calic,
Un copil cât de golaș
O pătură să-l înfaș,
O vițea să mi-l hrănesc
Și-o inimă să-i iubesc.
Dar mi-e țara sus de tot
M'aș urcă și nu mă pot

Că la voi când am intrat
Aripile mi-ați tăiat
C'o foarfecă arsă 'n foc
Să nu mai crească la loc.

7.

S'aud tropote 'n pridvor
Iese baba 'n tindă,
Vin cei așteptați cu dor
Dragostea s'aprinde.

Inimi bat și mâni se prind
Vorbele se leagă,
Sufletele se cuprind...
Trece seara 'ntreagă.

S'a oprit unul din ei
Lângă mine 'n tindă,
S'a uitat în ochii mei,
Da să mă cuprindă.

M'am lăsat de m'a 'nvărtit
Da-mi eră rușine,
Îmi părea c'a hohotit
Lumea 'n jur de mine.

8.

De trei zile sunt mireasă
Cu cel car' m'a prins de brâu,
N'are curte n'are casă
N'are decât rociul și plasă
Și-o colibă lângă râu.

Sărăcia se 'mpreună
Din nimic să facă trai,
Tu ne știi, doioasă lună,
Ne vei fi surată bună
După dealuri când răsai.

9.

Șed în umbră la răcoare
Și-l aștept la mal sub dud,
Ca să-i tind rociul la soare
Să-i șterg fruntea de sudoare
Ochii să-i sărut.

În colibă clocotește
Un ceun pe pirostriei,
Și de dor inima-mi crește,
Vino vânt și-mi povestește
Până va sosi.

Leagăn atârnat de grindă
Leagănă-te lin...
C'a bătut la ușă 'n tindă
Un voinic străin.

Un voinic cât o alună
Și cu ochii ca ai mei, —
L-a trimis mătușa lună
Pe razele ei.

Maria Cunțan.

Vestea.

I.

În primăvara aceea se dase examenul de cu vreme, pe la începutul lui Maiu. Băieții și fetițele, cu fețele pline de lumină, ciripitori ca niște păsărele, plecară dela școală săltând pe uliți, împrăștiindu-se pe hudițele satului. Părinții, gătiți de sărbătoare, se strecurau, vorbind tare, din sală, în mâni cu vreo cren-guță verde, din decorul de examen al școlii.

Și când se făcu liniște deplină, domnișoara Mărioara Lupu, învățătoarea, ieși în aerul primăverii, în curtea școlii unde eră o odăiță pentru dânsa, și-i părû că toată lumina tremurătoare, vie, se pogoară din albastrul dulce al cerului pentru ea, pentru inima ei.

Se simțîă ușoară, sprintenă, fericită. O îmbătă căldura dulce ce-i adia pe față, ca o mângăiere. Simțământul neatârării, al libertății îi copleși sufletul. În sfârșit a sosit va-

canța! Vreme îndelungată, — i se părea ne-sfârșită, — nu va mai țintui-o locului slujba ei obositoare. Mirosul acela deosebit al salelor ticsite de copii, aerul acela ce pătrunde în vestminte și-l porți cu tine pretutindenea, pentru multă vreme nu va mai urmări-o.

Într'o haină ușoară, albă, de spumă, învățătoarea ieși pe uliță. Coti pe-o hudicioară să iasă pe luncile de lângă sat, presărate cu pete galbene, de păpădie.

Înainte caselor parohiale o întâmpină pro-topopul:

„Dă-mi voie, domnișoară Lupu, să te felicit înc'odată. Ai o clasă de model. S'avem tot astfel de puteri didactice, am face minuni“.

Învățătoarea zâmbi, oprindu-se:

„Acum mie-mi pare bine c'am scăpat de școală. Îmi pare că pe vremea asta ar fi și păcat să stai închisă în odaie. A, domnule

protopop, nu-i așa ușor să fii învățătoare". Și-și învărti umbreluța, prin care i se cernea pe față o lumină blândă, domoală.

„Ți-am ieșit înainte să-ți fac o propunere. Am isprăvit cu examenele și mă întorc acasă. Mie și nevestei i-ai face o deosebită bucurie dacă ai veni pe-o săptămână-două la noi“.

D-șoara Lupu îl privi cu ochii mari, întrebători, dar când se convinse că fața bisericască nu glumește, zise:

„Ești prea bun, d-le protopop. Ar fi pentru mine o adevărată recreare. Cea mai bună recreare“. Fața-i strălucia de bucurie.

„Așa cred și eu. La oraș e altă vieață decât la sate, și pentru o fată, în toate privințele mai plăcută“.

Învățătoarea se aprinse la obraji și privia în pământ.

„Pentru ce să nu fim sinceri? Din capul locului e o anomalie ca după educația ce-o capătă fetele azi, să arunci pe vreuna învățătoare într'un sat. E ca și când ai lua un trandafir și l-ai răsădi în inima unei păduri seculare de stejar. Acolo nu poate crește și nu poate fi de folos decât iarăș stejarul răbduriu și vânjos. Trandafirul se stinge. Dar n'avem ce face. La orașe avem puține școli și nu putem așeza în ele pe toate tineretele cari se dedică azi acestei cariere“.

Porniră amândoi, domol, pe ulița plină de soare.

„Nu-s împotriva carierii școlare a fetelor. Sufletul omenesc al femeii se poate desvoltă deplin numai intrând și ele în valurile luptei pentru existență. Iată, de-o pildă, eu pot să-ți spun d-tale lucruri, pe cari m'aș teme să le spun unei fete gingașe, fără experiență, pentru că mi-ar fi teamă să nu-i rănesc inima. În lume avem lipsă de suflete întregi și tari“.

Învățătoarea nu răspunse. Gândul că va petrece câteva zile în oraș îi umplea sufletul cu nouă și nouă fericire. Ca și când un vânt ar adia peste mai multe straturi de flori ș'ar aduce tot alte miresme.

„Dumneata pleci astăzi?“ îl întrebă într'un târziu.

„Nu. Mâne. E cale lungă de aici, drumurile sunt grele. Și apoi vreau să te poți pregăti și d-ta.“

— O, asta să nu vă îngrijească. Eu într'un

ceas sunt gata“. Și o ușoară undă amară îi trecu prin suflet gândindu-se ce puține lucruri are ea pe cari le poate arăta în lume.

Protopopul zâmbi:

„O să plecăm dimineață. Pân'a nu răsări soarele. Să vezi d-ta ce aer e dimineața afară pe hotar. Dar să nu-mi uit vorba. Cu d-l Milea cum o duci? Nu-l vorbesc de rău, dar hotărît, clasa lui nu-mi place. Se vede că nu stă de băieți“.

În sat erau două puteri didactice, și d-l Milea eră învățătorul întâiu.

„Ba da. E foarte harnic. Trebuie să știi că totdeauna intră înaintea mea la cursuri.“

— Atunci nu pot pricepe. Metod bun are. Deștept încă e. Atunci nu-l pricep“. Și protopopul își duse mâna lungăreață prin barba groasă, ce începea să încărunțească. Apoi, oprindu-se deodată, întrebă:

„Dar cu d-na Milea?“

Învățătoarea își adună puțin sprâncenele:

„Cu dânsa nu prea. Adecă din partea mea... Veți crede c'o vorbesc de rău. Dar nu știu ce are cu mine. De pe fereastră, din curte, pe drum îmi aruncă mereu priviri urite și pline de ciudă. Și, am băgat de seamă, dacă am mai ales o haină nouă. Vorbim rareori, și nu prea avem ce ne spune. Câteodată face aluzii la luxul de azi al doamnelor.“

— A se îmbracă cineva cu gust, nu înseamnă numai decât a face lux. Eu, din potrivă, cred că lux fac numai femeile simple.

— Îmi pare că pentru asta mă invidiază. Și n'ar avea de ce. Să știe cât muncesc eu, cu croiul, cu cusătura, până îmi văd o haină gata, nu m'ar privi mai mult cu ciudă. Dar ea crede că mi le comand la croitoare. Nu știu cum își explică, de unde aș avea eu atâția bani, când salariul meu e mai mic ca al bărbatului său“.

Protopopul, în vreme ce vorbea învățătoarea, privi cu deamănuntul toaleta. Nici el n'ar fi crezut să fie lucrată de mâna ei. Se gândi: „Are gust fin și mâna ușoară“.

„Coși la mașină, d-șoară?“

— Da. Am învățat de mică. Și-mi place zumzetul acela înădușit ce-l face. Îmi pare că-s lâng'o stupină în care sunt zeci de stupi“. Și zimbî fericită.

„Ăsta e tot cântecul din casa mea, d-le

protopop. Îmi pare uneori că ar țineă locul pianului“, și răsese tare.

Zâmbi și fața bisericească, dar pe fruntea înaltă îi trecu o umbră de tristeță.

Se întoarseră și, înaintea caselor parohiale, se despărțiră.

„Așadar mâne de dimineață. Trimit eu sluga să aducă pachetul. Numai vezi să nu te afle durmind“.

Mărioara Lupu ajunsese acasă foarte iute. Vacanța aceasta se începea neobișnuit de bine. Niciodată nu s'a simțit așa de fericită după examene, ca în seara aceasta. Două săptămâni la oraș! Și poate trei, poate și patru. Va veni dela școală și fata protopopului și nu va lăsa-o să plece așa curând. Învățătoarea simte că pentru fetița aceea o chiamă șeful. Nu i-a spus, dar fetița ține mult la Mărioara. Îi zice „Mio“. Da, va rămâne vacanța întregă la oraș.

Și începă îndată să-și aleagă hainele. Cum le desfăcea, cum le așeză pe masă sau pe scaune, nu se putea hotărî pe cari să le aleagă. Vedeă că n'are niciuna, cu care să poată fi bine îmbrăcată în oraș. Cu câtă bucurie, cu câtă plăcere le-a îmbrăcat întâia oară, dar acum, privindu-le, sufletul i se umplu de tristeță. Nici una nu eră bună de dus, și totuș trebuia să pacheteze trei sau patru.

Șeză frântă pe scaun și deodată, nu mai simți nici o plăcere la gândul călătoriei. Dimpotrivă simți, că azi a ajuns-o o mare nenorocire și se gândi cu dușmănie la protopopul. Poate a vrut s'o umilească. S'o ducă în oraș ca să-și recunoască sărăcia și ticăloșia ei de fată nesprijinită de nimeni. Să arate în lume, ceace ascundeă aici în sat.

Ei bine, bucuria asta nu-i va face-o. Nu se va duce la oraș. Își luă batista, își sbici lacrimile, își luă o carte de pe masă, și începă să cetească. Dar romanul, lectura căreia îi dăm fiecare din noi partea cea mai mare a vieții, aceea care nu poate fi trăită, n'o interesă de data asta. Înaintea ochilor i se puse deodată chipul sarbăd și pismătăreț al d-nei Milea. Și chipul acela îi rânjiă acum deosebit de batjocoritor.

Închise cartea și trecu înaintea oglinzii. Nu se putea vedeă întregă în acel luci de patruzeci de centi. Totuș haina ce-o poartă

acum vede că-i stă foarte bine. Văză grumazul plin, rotund, văză fața cu tenul dulce și totuș foarte expresiv, văză ochii mari catifelați și părul bogat care încadră, sărutând-o, fruntea senină. Și, privind îndelung la fata tânără și abătută din oglindă, îi veni deodată în minte că, la urma urmelor, cât ce-ajunge în oraș poate să-și comande la o croitoare două haine. Are bani, are micile ei economii de peste an.

La gândul acesta se întoarse repede, alergă la masa de scris ș'o deschise. Da, are bani. Îi numără odată, de două ori. Erau de-ajuns.

Săltând prin odaie își zise: „Și eu îl bănuiam pe d-l protopop. O, dumnealui e om foarte bun și foarte cuminte. Și ține la mine. Da, nu-i examen, nu vine odată la școală să nu mă laude. Ș'acum vrea să-mi facă o plăcere“.

Își cercetă din nou hainele și, ciudat, nu i se mai păreau așa rele și urâte. Chiar alese trei și le pachetă.

*

Cât ce ieșiră de pe ulițele cotite ale satului, caii porniră în galop. În aerul proaspăt al dimineților de primăvară este mult din farmecul fetelor tinere, este o bună parte din aroama tinereții. Au aproape aceeaș înrăurire asupra sufletelor noastre. Protopopul, deosebit de vioiu, privea când la luncile înverzite, când la d-șoara învățătoare. Și se gândi: pentru fata aceasta ar trebui să se înceapă vieața. În răstimpuri, pe câteva clipe, îl cuprindeă un simțământ de durere: ar fi voit ca domnișoara Lupu să fie fericită. Pe părinții ei i-a cunoscut. Dar n'au avut legături. Fata-i eră străină. Și totuș, sunt clipe în vieața noastră, când ne atinge sufletul deosebit de dureros faptul, că nu poți face nimic pentru fericirea unui străin simpatic, ce-ți iese 'n cale.

Învățătoarea sorbiă aerul dimineții cu patimă. Îi părea că-i o băutură delicată, îl sorbiă ca pe o mâncare nespuse de delicioasă. Simți cum se înfioară, cum crește puterea în trupul ei tânăr, și-și simțiă acest trup mai subțire par'că, mai vânjos.

Caii nu puteau alergă mereu în galop. Drumurile pe hotare sunt mâncate în multe locuri de păraiașe.

Autoportretul lui Raffael.

„E păcat că nu putem alerga mereu, zise domnișoara. Când fuge trăsura ai o senzație așa de plăcută: par'că sbori, par'că nu mai ai nici o legătură cu pământul.

— Sunt păcătoase drumurile acestea, domnișoară. În veșnicul meu colindat pe sate m'am săturat de ele până în gât. Spun mulți: săraci vremuri patriarhale când se făceau și călătoriile celea mai mari cu căruța poștii! Cum v'ați dus! Dar bine că s'au dus. Și mai bine ar fi să avem pretutindena drumuri de fier. Cei cari laudă așa de tare călătoriile cu căruța, au călătorit, de regulă, toată vieța lor cu trenul. Ori, așa pe vreun ceas, la plimbare cu trăsura pe un drum de țară bine pietruit. Și la adică, de ce ne-am face că urim civilizația modernă, când în dragă voie înnotăm în apele ei cu toții, și lăsăm să ne ducă unde va vrea? Ce înțeles are de pildă oftarea intelectualului după vieța dela sate, când și dintre cei ce au putere s'o facă, nu-și petrec aici nici lunile de vacanță?

Sunt unele stațiuni climaterice sau balneare și pe la sate“ zise învățătoarea.

„E adevărat. Numai cât în timpul sezonului acele stațiuni nu mai au priveliștea satului. Orașanul își duce întreg bagajul comodității sale cu dânsul, până și într'o excursie pe munte“. Tăcū, apoi adause îndată:

„Știi domnișoară la ce mă gândesc? Aș vrea să-ți pot afla un post de învățătoare la oraș. Îmi tot bat capul unde ar fi unul, și până acum n'am aflat. N'ai fi împotriva unei strămutări, așadar?“

Îmbujorată, domnișoara Lupu răspuse:

„Nu, se'ntelege. Pentru o fată singură vieța la sat e foarte grea.

— Nu numai asta, răspuse repede protopopul. Dar e prea plictisitoare pentru o fată, pentru o domnișoară. Eu vizitez preoții și am văzut multe fete de preoți. Le văd mai de multe ori pe an. Nu știu de am înțeles bine, dar mie așa îmi pare că totdeauna au în ființa, în privirea lor ceva trist. Cu aceeaș tristeță resemnată, și deci cu atât mai dureroasă, mă privesc pe mine, se uită la căruță, de câte ori mă reîntorc la oraș“.

Învățătoarea se simți deodată rău dispusă.

Până într'o literă simți că-i drept ce spuneă fața bisericască, dar nu înțelegea pentru

ce i le spune. Sau poate nu știe c'o dor cuvintele lui? Iată căruța aleargă iarăși, se apropie mereu de oraș, de fericirea ce-o însuflețește, și totuși din multe ascunzișuri ale sufletului său s'au trezit, s'au ridicat umbre triste, amintiri de durere.

„Nici la oraș nu vor fi fetele totdeauna vesele, domnule protopop. Vor fi și acolo dureri cari să le iasă în cale.

— Da, da, fără îndoială. Ci durerea de care spun eu e tipică pentru domnișoarele de pe sate. Nu-i o suferință pricinuită de o neplăcere, ci altceva. E conștiința unei neputinți. Un suflet tânăr, domnișoară, are multe dorinți, are un roi de dorinți. Aceasta-i frumuseța tinereții. Și dorințele, să zicem a unei fete crescute, se pot manifesta numai într'un anumit mediu social: în acela în care a crescut. Ei bine, la sat nici cum nu se pot manifesta acelea dorinți. Să zicem, de-o pildă, un strat cu flori. Adecă ar fi să fie strat de flori, dar lugerul a răsbătut prin pământ, a crescut trupul florii, are și boboci. Dar, să zicem, din ceva cauză, bobocii aceia nu înfloresc niciodată. Își țin ascunse petale fragede, închid parfumuri deosebit de delicioase.“ Tăcū puțin și-i zise slugii să împiedece. Coborau pe-o coastă roșiatică.

„Multe din dorințele acelea sunt numai un joc al tinereții, multe sunt poate niște fleacuri. Dupăce le-ai satisfăcut vezi că n'au meritat atâta zdroabă. Dar aici e în ce-și bate firea joc de noi! Dacă nu le împlinești nu ești fericit.“

Domnișoara Lupu ascultă. Nu-i plăceau cuvintele acestea, dar le înțelegea mai bine ca protopopul. Și tristeța îi copleșiă tot mai tare sufletul.

„Să zicem, începū iar fața bisericască, să zicem că d-ta ți-ai cumpără o pălărie.

— O, eu îmi cumpăr foarte rar pălării, domnule protopop.

— Zicem acum de-o pildă. O pălărie n'are nici un preț dacă nu e purtată și nu e văzută. Aici e ceva tipic femeesc. Noi, bărbații luăm în seamă de regulă folosul hainei. La femei nu este așa. Ele caută frumosul, nu utilitatea, și mai mult încă impresia ce produce asupra altuia. Acum, să zicem, d-ta n'ai unde purta pălăria. Nu te vei gândi mereu la aceasta imposibilitate?

— Ba da.

— Și conștiința imposibilității ți-aduce tristețea. Cu toate că tot lucrul nu-i decât un fleac. O simte aceasta fata care poate purta pălărie. Când o pune, după ce-a venit dela plimbare, orice fată sinceră, știe c'a fost roaba unui capriciu. Ei, dar acela a trebuit împlinit, altfel n'ar fi avut liniște. Firea noastră ne tiranizează, și nu numai în simțemintele mari ci și în cele mărunte. După cum, de-o pildă, soarelui nu-i destul să-și răsfrângă razele pe luciul nemărginit al oceanului, ci se acăță și de un neînsemnat strop de rouă“.

Învățătoarea, ascultându-l, începă să-l urască. După cum, de pildă, înceată simpatia noastră pentru omul care a găcit boala de care suferim, și pe care am ascuns-o. Dar auzindu-i glasul simpatice, văzându-i fața plină de bunătate, înțelese de grabă că ura ei nu trebuie îndreptată asupra protopopului, ci asupra vieții, asupra condițiilor sale de traiu.

În depărtare se zăreă orașul. Turnurile înalte străluceau la soare în tremur de ape arginții.

„V'ăș fi foarte recunoscătoare, domnule protopop, dacă mi-ați puteă află un post la oraș“, zise ea cu sufletul cuprins deodată de mare nădejde.

„De recunoștință nu poate fi vorba. D-ta meriți. Și apoi n'ăș lucră decât pentru împlinirea convingerilor mele.“

II.

Presimțirea deacasă i se împlini: domnișoara Lupu a petrecut toată vacanța în oraș, în familia domnului protopop. Acum e în drum spre satul ei depărtat. E palidă puțin. Ah! abiă a ieșit în urmă pe câmp, la larg, abiă a rămas singură. Cât a dorit clipa asta, ca să poată cumpăni mai bine, să poată pătrunde, să poată gustă vieața.

Cât ce-a ajuns în oraș și-a comandat la o modistă două haine. A avut bună inspirație acasă când a născocit planul acesta. Cu fiecare zi se cufundă tot mai tare în senzațiile noi pe cari i le da vieața din oraș. Cu fata protopopului se împrietini și mai tare, ajunseră ca două surori. Protopopeasa

le ziceă de multeori: „Prea mult umblați. Aveți să vă obosiți, aveți să vă răciți odată.“ Și-și sărută copila cu dragoste. Mărioara Lupu nu se mai gândiă la vorbele părintelui, pentrucă, în câteva săptămâni bobocul acela de care vorbise părintele înflori, și îmbătată de propria-i mireasmă, își uită toată vieața de întunerec de mai înainte. Ah! de câteori i-ar fi sărit în grumazi, de câteori i-ar fi sărutat mâna. Îl iubeă ca pe tatăl său. Învățătoarea trecuse de douăzeci de ani și sufletul ei de fată mare se desvălui grabnic. Și protopopul aveă speranță să-i poată află un post de învățătoare într'un oraș. Nădejdea aceasta îl făcea s'o privească totdeauna c'o deosebită duioșie. Mărioara Lupu a trăit ca într'o visare continuă săptămânile până la sfârșitul lui Iunie.

În troleul cailor, în duruitul căruții, Mărioara se așeză mai bine între pachete. La ceea ce voiă să-și amintească acum, nu cuteză să se gândească cu de-amănuntul. Ceea ce presimția, în fericirea ei de fată mare, plimbându-se pe stradele orașului, că are să mai vină, veni în luna Iunie. O fericire, o îmbătare, pe care ea n'o crezuse cu puțință niciodată. Un tânăr. Un student la universitate.

L-a cunoscut în societatea feciorului domnului protopop, student, asemenea. Din Iunie și până cătră sfârșitul lui August vieața ei a fost — ah da, — a fost o splendoare. Se coborise de undeva din înălțimi fericirea ca o apă limpede, nevăzută, și inundase sufletul ei, casa protopopului, străzile, orașul. Părea că în fluidul acela nevăzut trăește lumea întreagă, din el inspiră, din el se hrănește. Aveă putere asupra zilelor ș'asupra nopților. Ca un vraciu puternic schimbă nopțile în priveliști mărețe, presără colori, deschideă tot nouă și nouă porțițe prin cari se întrezăreau frumseți nebănuite, nouă. Nu mai eră întunerec. Îi da Mărioarei senzația infinitului. Iar zilele le schimbă puterea aceea magică în adevărate ființe vii. Fiecare zi eră pentru Mărioară altă ființă, dulce, gingașă, ușoară, mai presus de toate luminoasă, cu care se împrietiniă repede ca cu o prietină. Și se despărțiă de fiecare zi cu durere mare, dar plăcută, se despărțiă ca de-o prietină

nespus de dragă, căreia, la despărțire, printr'un sărutat i-a dat sufletul întreg.

Iar el, în zilele acelea, par'că nu eră. Se plimbau amândoi și nu-l vedeă, la despărțire îi da mâna, și n'o simțîa, îi privîa în ochi, dar privirile ei treceau departe, fără stavili, în nemărginit.

Părintele protopop îi câștigase postul de care-i vorbise, și eră foarte fericit. „Ai să mergi, puiculiță, să-ți aduci bagagiul ce mai ai în sat“. Da, așa i-a zis, și Mărioara atunci nu s'a mai putut stăpâni și l-a sărutat pe obrazul bărbos.

Ceeace vede mai limpede învățătoarea din zilele vacanței acesteia e o seară cătră sfârșitul lui August. De nici un amănunt nu-și poate aduce așa bine aminte ca de seara aceea. Protopopeasa eră într'o haină sură de casă. Un fir de ață albă se acățase de undeva pe haină, pe umăr. Doi nasturi la piept nu erau încheiați. Ședeă la masă, în față cu părintele. Vorbiau de ceva foarte serioși, când sosi Mărioara dela plimbare.

„Sunt multe lucruri în vieață pe cari nu le poți înțelege, zise protopopul răzimându-și fruntea în palma stîngă. Numai că nu le poți pricepe, dar nedreptatea lor e evidentă.

— Da, nedreptatea lor e evidentă. În cazul acesta nu știu cine a meritat bursa mai bine decăt el.

— Merit! Să nu se fi luat de loc în seamă că-i un student așa distins, ci să fi luat numai în socotință că-i la mijlocul studiilor, și părinții nu-l mai pot ajuta. Pe tatăl său l-au scos la o pensie, cu care nu-și va putea țineă nici casa. Nu-i vorba de merit, ci de salvarea unei vieți.

— Adevărat săracul, mai aveă numai doi ani și ajungeă om“, zise protopopeasa suspinând.

Mărioara, palidă, cu ochii măriți de spaimă se lăsă pe-un scaun. Presimțise de cine-i vorba.

„Dar se va face ceva. Chiar el va face ceva. Aurel Muntean nu-i omul care să nu se știe ajută“, zise protopopul.

Mărioara întrebă rar, cu greutate:

„Vorbiți de domnul care vine pe la fiul d-voastră?

— Da, Mărioară dragă. Închipuieți, începū

protopopeasa, e student cu distincție, a cerut o bursă și n'a primit-o. Mai are doi ani, și nu-și va putea termina studiile“.

Părintele îi zise cu mânie:

„Studiile și le va termina, dragă. Dar l-a costă multă silință și multă muncă. S'ar putea să-și ruineze sănătatea. Asta ar fi putut-o opri, ceice împart bursele“.

Mărioarei îi fulgeră atunci prin cap ceva, se ridică dintr'una, dar repede șezū iar. Voiă să meargă la protopopul să-i cadă 'n genunchi, să-i zică: „Ajută-l d-ta, că poți, să nu-și ruineze sănătatea“. Dar simți îndată că altcineva trebuie să-l ajute pe Aurel Muntean. Mai stătū puțin, apoi trecū în odăița ei. Inima care-i înghețase de frică, începū să bată, rar, cum cad picăturile întârziate din streșină. Îi păreă că și sunet au bătăile acestea la fel cu cel al picurilor ce cad din înălțime. Îi păreă că face: ting-tang și după un răstimp lung iarăș ting-tang.

După multe săptămâni realitatea crudă a vieții îi apărū acum mai întâi, însă, iarăș, în proporții uriașe. Aveă senzația că i s'a pus în cale o rudă de fier grea, masivă, sură și rece. Însași vieța i se păreă că se confundă cu ruda aceasta...

Caii urcau un deal țepiș, își arcuiau spinările și înaintau încet. Mărioara oftă și nu mai voi să se gândească la seara aceea. La noapte da. Noaptea a fost liniștită, căci, de cu seară luase o hotărîre. Nu, nu se va gândi nici la întâlnirea lor din ziua următoare. Ah! cât a durut-o pe ea gândul că Aurel Muntean se va simți umilit la ce-i va spune ea. Dar nu s'a simțit. Dimpotrivă, o lumină deosebită i se pogorî în ochi și în față. Eră străină lumina aceea, Mărioara a simțit că tremură ceva dureros într'ansa, când o băgă în seamă. Dar n'a putut să cerceteze atunci, nu poate nici acum să știe ce-a fost tremurarea aceea de durere.

Când i-a dat protopopul căruța să meargă în sat să-și aducă bagajul, Mărioara-l privi zămbind.

„M'am răsgândit, domnule protopop, nu viu învățătoare la oraș. Te rog să mă ierți, dar m'am gândit cu deamănuntul. Vreun an doi mai rămân la sate“.

Părintele crezū că glumește și-i spuse că

Raffael: Madona în livadă.

trebuie să meargă, e vremea acuși să-și înceapă slujba. Când văzu că nu-i glumă, se mânie în toată legea, și vorbele ce i-a mai spus, au fost indiferente de slujbă.

Hei, iată i-a făcut această durere aceluia om bun, ca să-și poată ascunde dela ochii lumii dragostea ei, cum își ascunde avarul comoara. Cine-ar ști să spună pentru ce-i atâta egoism în cel mai frumos simțământ omenesc?

Mărioara Lupu plecase din oraș fericită și plină de hotărîre. Da, are să cruțe din salariul ei. Cel puțin patru sute de coroane. Și va avea să-i trimită lui Muntean regulat, la lună. Ei îi rămân două sute. Și din acestea va cruța. O, satul e minunat pentru cruțare și pentru muncă. Iată, de pildă în anul acesta nu-și mai face nici o haină. Va ști face economii însemnate în bucătăria ei neînsemnată. La oraș nu s'ar fi putut. Acolo n'ar fi cruțat nimic pentru Muntean. Iată ce nu trebuie să știe părintele protopop. Și doi ani nu-i o lume. Doi ani dac'ajută Dumnezeu odată trec. Și-apoi, ah, ce va fi după doi ani nu-i permis să vezi, ci să-l ții ca pe-o nestimată închisă într'o cutie. Ei s'au despărțit logodiți înaintea sufletelor lor. Și cel dintâi sărut a sfințit logodna.

Acum nu-i vin în minte. Dar de sigur — după ce va ajunge acasă va afla o mulțime de mijloace nouă de-a aduna bani.

Pe lângă asta în orașul acesta, sau ori în care altul, fără Aurel Muntean, nu putea să rămână. Toate micile dorințe, de-a vedea și de-a fi văzută, toate fleacurile cari neîmplinite mai înainte o făceau nenorocită, acum s'au dus, s'au scuturat par'că, ca niște flori veștede de teiu, și nu se mai ridică până la înălțimea sufletului său. O singură dorință, un singur gând are acum în care s'au topit toate celelalte: logodnicul. Și ceilalți tineri îi erau spre greutate, i-ar fi ales spre greutate când n'ar mai fi cu el.

A se plimbă acum, singură, pe stradele orașului i se părea ceva foarte înjositor. Iată deci va fi odată frumoasă vieața și în sat, își zise când zări în vale clopotnița bisericii.

III.

Într'o stradă laterală, în catul al treilea al unei căsi vechi zbârnăe mașina de cusut

de dimineața până noaptea târziu. Giamurile sunt înghețate în vremea aceasta de mijlocul lui Făurar. Mărioara Lupu stă aplecată la mașina de lângă fereastră unde bate lumina. Grumazii i s'au subțiat puțin, ochii i-s mai mari, mai triști, fața ei nu-i mai mult palidă, ci a căpătat o culoare gălbue. Mânile i-au slăbit, degetele i sau făcut osoase. În casă un pat, o masă și un dulap stau pustii. Și aerul acesta închis, de odae, e rece, usturător. Mărioara Lupu s'a mutat aici de-un an și jumătate. La sat n'a putut să facă economiile cari le gândeă. Și apoi întâia oară i s'a părut că patru sute de coroane sunt tare mulți bani. Dar când a început să-i împartă lunar, și mai ales când a expediat mai întâi lui Muntean treizeci și trei de coroane, a înțeles că ajutorul acesta se aseamănă cu nimica. A cercat să afle mijloace noauă de a câștiga banul, dar n'a putut. Apoi, în sat, doamna Milea aflase că „domnișoara“ corespundează c'un student dela universitate. Nici o curcă dac'o flueri nu s'ar fi îmborzoiat mai tare. De-aici în colo o privea pe Mărioara c'o ură adâncă, cu ochi de ucigaș. Nu mai vorbiă cu dânsa, i se ferea din cale. Și, între femeile din sat, a început s'o vorbească de rău pe Mărioara.

Învățătoarea după o lună a scris protopopului că iată s'ar răsgândi, și ar primi postul acela dela oraș. Se gândiă: acolo aș putea câștiga mai ușor ceva peste salariu. Da, cu mașina de pildă. Ah! da, mașina! Cum nu i-a venit mai în grabă gândul acesta.

Dar protopopul, cu părere de rău, nu-i mai putea ajuta. Postul acela eră ocupat. Atunci ochii și gândul ei nu se mai putură deslipi de mașina de cusut. Se gândiă adânc, și gândurile îi coborau întâiele dureri mari în suflet. Da, a fost tristă și mai înainte, în odăița aceasta săracă, în pustietatea satului. Dar nenorocită cu adevărat nu s'a simțit. Chiar să fi fost nu și-a putut da seama, ca acum.

Îl vedeă pe Aurel Muntean palid, cu fața căzută, cu hainele sărace. Îl vedeă alergând, cu capul în pept, pe stradele capitalei. Părea că toți trecătorii știu că-i flămând, știu că e frig, știu că începe să coacă în el o boală. Și-l priveau cu milă. Aurel îi scrisese de scumpetea mare din oraș. Da și lecții, și

totuși apropierea iernii îl îngroziă. Mărioarei nu i-a părut bine când i-a cetit scrisoarea: nu putea să-l ajute. În urmă tot mașina de cusut a mântuit-o. Și-a părăsit postul de învățătoare, a părăsit satul, a stat două luni într'un oraș la o modistă. Se gândia la mamă-sa ca la o sfântă. Să n'o fi pus de mică la cusut, cum ar fi putut face în două luni sporul pe care alte fete abia de-l fac în doi ani?

Când a fost să părăsească satul a chemat pe d-l Milea în odăița ei să-l roage de ceva.

„Uite d-le Milea, îi zise, eu am o taină. Eu vreau să nu știe nime unde mă duc de aici. D-ta vei fi așa de bun să expediezi banii ce-ți voi trimite, de aici din sat.“

Învățătorul n'a voit să creadă în hotărîrea Mărioarei. Dar când a văzut că-și pachetează tot ce bruma avea aici în sat, și vine să-și iee rămas bun, ochii i se umplură de lacrimi:

„Nu faci bine, domnișoară, că te arunci așa în valurile vieții. Vieța e prea aspră, prea tirană pentru o fată tânără și neajutorată“.

Da, vieța era într'adevăr nu tirană, ci grețoasă. În cele două luni cât a lucrat ș'a învățat la modista aceea a înțeles ticăloșia oamenilor. Când seara târziu venia dela cusut în hainele ei sărace, friguroase, când înaintă grăbită spre casă, de câteori n'o întimpinau bărbați murdari, cu privirea și vorba spurcată. Trecea cu dispreț pe lângă ei, fugea până s'ajungă în odăița ei. Un singur punct luminos rămase în toată lumea: Aurel Muntean. Din luna a treia îi trimitea o sută de coroane lunar. Și primea acum dela el scrisori pline de fericire cari o îmbătau, cari o făceau să nu-și poată dormi nopțile. Iată cea mai mare bucurie a vieții: să muncești, să lupti din greu pentru fericirea persoanei iubite. Iată cea mai adâncă fericire: să știi că după un an și jumătate, după unul, dup'o jumătate de an raiul ți se va deschide. Și va încetă și frigul și foamea. Și se vor arunca zdrențele ce-ți acoper trupul, ca să te îmbraci într'o haină de mătăasă albă, curată, strălucitoare. Ah, cuvintele lui scumpe, promisiunile lui adevărate îi vărsau în suflet otrava unei fericiri dureroase, pentru că nu și-o putea închipi așa de mare, pentru că-i părea păcat.

Când i se sleiau puterile, aplecată la drăcia ceea neagră ce torăia neconținut, batjocoritor,

se ridică și luă pe o clipă o scrisoare de-a lui Aurel. Și deodată în trupul ei ce slăbiă mereu, se vărsă vraja în forma unei puteri nemărginite. La început, în clipele de oboseală, cetia scrisorile ca să se simtă fericită. Dar cu cât treceau săptămânile și lunile, luă scrisorile cu conștiința de a-și recăpăta puterea de muncă — pierdută. Și cetirea scrisorilor niciodată nu da greș.

Vieța Mărioarei Lupu era chinuită. Mâncă de patruzeci de bani pe zi, de multe ori — mai ales când se apropia întâia lunii — de douăzeci și cinci. Erau zile când se hrăniă din cinci mere. Era pentru dânsa un adevărat chin să meargă să-și cumpere de mâncare. În clipele acelea simția o ură adâncă față de ființa sa. Și totuși, cât era de fericită, cât se simția de ridicată deasupra muritorilor de rând. Și acum, poate bucuria cea mai mare o simțea la gândul că Aurel Muntean nu știe nimic de chipul cum câștigă ea banii. Cât era de bun acel domn Milea! Aurel Muntean primea banii tot din satul unde fusese Mărioara învățătoare. El acolo o știă, acolo îi scria, și-o întrebă de școală, de băieți, de odăița ei. Și-i spunea cum va surprinde-o odată în clasă, între băieți.

În vacanța cea mare Aurel nu veni acasă. Îl ținea o cancelarie de avocat. Cum ar fi dorit Mărioara să-l vadă, și totuși cât i-a fost de mulțămitoare că n'a venit. Asta-i tăria vieții ei: să nu știe el acum, și nici odată, cum a câștigat ea banii ce-i trimetea.

În primăvara anului acestuia Muntean își va lua diploma și Mărioara, dela despărțire, nu l-a mai văzut. O, dar îl simțea așa de aproape, aici în odăița ei săracă și rece. El lumină, el încălzia odăița aceasta.

În lunile din urmă Mărioara Lupu muncia peste puterile ei. Cu apropierea examenelor Muntean avea lipsă de bani tot mai mulți. Nu-i scria anume, dar domnișoara Lupu înțelegea cea mai mică aluzie.

Se sculă la șase. Monstrul cel mic, încheștat din rotițe, începea să durăie, flămând. Aplecată deasupra stofelor scumpe, rari, lucră ceasuri întregi, fără să se ridice. Era un chin să-și îndrepte trupul: O durea spatele. Așa aplecată nu mai simțea nimic, și de multeori, ceasuri întregi, nu se gândia la

nimic. Atingerea mătășii în lunile dintâi o înfioră, îi da senzații de plăcere, dar acum i se pareă că coasă la o bucată de hârtie. Munca îndelungată îi tocise, îi asprise pipăitul, și numai senzația de aspru și de rece îi venia în conștiință.

Mâncă târziu, pela zece. În câteva minute isprăviă, și pe urmă coseă până seara. Ceteirea scrisorilor lui Muntean o făceau și acum fericită, îi da puteri nouă, dar fericirea aceasta eră foarte liniștită.

Într'o noapte târziu, se ridică repede dela mașină și rămase dreaptă în mijlocul odăii. Un gând ciudat îi veni din adâncul ființei, un gând revoltător. Gândul acela-i spuse: ținta vieții tale e munca neîntreruptă, ucigătoare. Nu, nu se poate, nu vrea, ținta vieții ei e fericirea, ajungerea fericirii prin muncă. Și nici n'o mai desparte multă vreme de fericire. Ușile raiului se vor deschide și se va scutura ca de niște zdrențe nemernice de toate suferințele, ca să îmbrace vestmântul mării. Și cu toate că a cercat să alunge gândul de mai înainte nu puteă. Zi de zi, ceas de ceas știă ținta pentru care se trudește, dar iarăș în nenumăratele zile din acelaș torăit al mașinei, din aceeaș aplecare ce-i ruină sănătatea, se desprindeă, creșteă ținta ceea-laltă. Și cea dintâi, fericirea ei, eră un ideal, luceă departe, pe când ținta a doua eră foarte reală, o vedeă în fiecare clipă cu ochii, o pipăia cu degetele lungi, osoase. Ș'acum i se cristaliză și mai bine gândul de mai înainte. Și, ciudat, nu mai eră gând, eră par'că chiar convingerea ei: scopul vieții e munca, nu iubirea.

Se aruncă în patul acoperit cu un covor șters, își îngroapă obrazii palizi în perna subțire și plânse.

Nu se poate să fie așa, gândi din nou. „Eu nu-s desnădăjduită. Dac'aș fi, aș puteă judecă așa. Dar nu-s. Eu am speranțe, eu voi avea fericirea“.

Și totuși în seara aceea nu ceti nimic din scrisorile lui Muntean. Nici nu i-au trecut prin gând acele scrisori de dragoste.

Noaptea însă o întări. Zdrobită de oboseală, adormi îndată. Dimineața s'a sculat cu nouă puteri. Iată jumătate din viața noastră, noaptea, aceasta fantomă suriză-

toare sau groaznică. O prețuim așa de puțin, ne gândim așa de rar la însemnătatea ei, și totuș o bună parte din lucrările noastre de ziua ea ni le cârmuiește, conștient sau inconștient. E în noapte ceva din puterea creației, ne agerește mintea, ne întărește voința. Noaptea, adecă somnul.

Mărioara în ziua următoare munci deosebit de mult. Știă cine i-a dat putere de muncă, știă că odihna, dar ea voiă să creadă, că ținta ei, fericirea ce se apropie.

O mai despărțiă câteva săptămâni. De când îi scrisese Aurel Muntean terminul când își va luă diploma, Mărioara Lupu se simți iarăș cea mai fericită. Munca n'o mai oboseă, obrazii ei începură să se rumenească, să se însenineze, ochii i se umpleau tot mai tare de lumină. Și deodată îi trecu prin minte toată fericirea ei din orașe unde s'a întâlnit cu Muntean. Se simțeă ușoară, sburdalnică, și începū să prețuiască mult până și nimicurile cele mai mărunte ce-s legate de-o viață de femeie. În ceasurile ei goale de câteori n'a înțeles că toate micile cochetării, toată dorința de-a vedeă și a fi văzută, sunt nimicuri. Tot ce i-a spus protopopul despre micile dorințe ale fetei, de câteori i-au părut fleacuri în munca ei necurmată. Și le judecă așa îndată ce l-a cunoscut pe Muntean, până a nu intră în lupta mistuitoare a câștigului de bani. Dar acum nu mai eră nici o piedecă între ea și el, nu mai erau anii de studiu, nu mai eră mașina, acum simțiă cum i se deschid brațele să-l cuprindă. Și iubiă din nou nu numai ce-i mare în viață, ci și toate micile nimicuri ale ei. I-ar fi plăcut să se plimbe iar pe străzile orașului, să-și arete pălării și haine frumoase. I-ar fi plăcut să fie văzută și admirată, eră fericită.

De terminul scris de Muntean o mai despărțiau câteva zile. De-o săptămână n'a mai primit scrisoare dela el, dar nu se miră de asta. Știă însaș câtă frământare se coboară pe suflet la apropierea acestor monștri ai civilizației moderne.

În urmă trecū și terminul și șase zile după el, și Muntean nu-i trimeteă nici o veste.

În săptămâna din urmă a muncit puțin. Nu mai primeă comanda ce i se făceau. Ștă ziua întreagă la fereastră copleșită de

gânduri de fericire. De-atâtea ori i-a scris Aurel că va surprinde-o, încât eră convinsă că în toată clipa îl poate zări dela fereastră. În fericirea ei își uitase că Muntean nu știe nici orașul, nici strada, nici casa, unde stă.

Și într'o zi stă așa cufundată în gânduri. Nici nu auzi când cineva bătă la ușă. Se

„O, scumpă d-șoară Lupu, credeam că nu te mai aflu. Noi, sătencele, ne știm orientă așa de puțin în orașele mari“.

Mărioara o pofti să șadă, și se simți umilită că trebuie să primească într'o astfel de sărăcie pe femeia aceasta, care a invidiat-o atâta vreme.

Raffael: Madona della Sedia.

întoarse numai când țîșinile ruginite de frigul iernii, scârțâiră dureros, plângător.

În casă intră o cunoscută. Știă c'a mai văzut-o undeva dar nu-și puteă aduce aminte de nume. Deodată o undă de neplăcere îi umplă sufletul. Cunoscu pe soția învățătorului, pe d-na Milea. Dar în curând îi trecu din suflet neplăcerea: d-na Milea nu mai aveă fața aceea acră și pismătăreață. Și creștele de pe față i se întinseră. Strălucia de fericire, ori de bucurie.

Vorbiră de sat de școală, de d-l Milea, de mânia d-lui protopop, care nu știă nimic ce s'a făcut Mărioara. Vorbiră de orașul acesta mare și frumos.

„Îl voiu părăsi și eu, cât de curând. Într'un oraș mare nu ai liniște, nu-i potrivit pentru o fericire, zise Mărioara.

— Așa, te duci? Și unde, dacă ai puteă să-mi spui.

— Încă nu știu nici eu, răspunse Mărioara“, și se sculă să afle ceva să-și omenească

oaspele. Ca și când i-ar fi priceput gândul, d-na Milea zise.

„Te rog nu te obose, sunt patru acum. Cu trenul de cinci trebuie să plec. Eu, zise ea, strălucitoare de bucurie, am venit să-ți aduc o veste“.

Nu eră de lipsă s'o roage pe Mărioara să n'o trateze. D-șoara Lupu aveă în coșuleț o singură bucată de pâne. Se așeză curând, și cuvintele din urmă a d-nei Milea le auzi șezând.

„O veste?

— Da o veste“.

Mărioarei i se lumineă deodată: de bună-seamă a cetit în ziare, că Muntean și-a dat examenul. Nu se mai pută stăpâni, ș'o întrebă.

„De d-l Aurel Muntean, așadară?

— Da, de Dr. Aurel Muntean, ai găcit.

— Și-a luat diploma?“ întrebă iar cu respirarea oprită.

„Da, zise doamna Milea, și ochii ei sfredeliră privirile Mărioarei cu triumful învingătorului. Da, adause țintuind-o mereu cu ochii, ca și când ai puteă ucide pe cineva trupește numai cu privirea. Și-a luat diploma și încă ceva, și-a luat o femeie. S'a însurat. S'a însurat c'o domnișoară tânără și avută.

Pe-o clipă Mărioara muri. Nimic nu mai eră viu într'ânsa Respirarea i se curmă, inima încetă să bată. Dar numai pe o clipă. În clipa următoare sări de pe scaun, și ochii ei luară priviri de ucigaș.

„Mințești, mințești, mințești, nerușinato! Mințești, nenorocito. Mă urăști, știu, am știut. Dar să meargă ura atâta de departe. Ah! doamnă Milea, lasă-mă te rog! leși, du-te. Te rog părăsește-mă“. Și respiră acum adânc, tare, șuerător, și umerii obrazilor i se în-sângerară.

„Cine te-a adus la mine? M'ai dorit dumneata vreodată? De unde m'ai știut adresa? Ah! da, ai furat-o dela d-l Milea. Te cară, dari ute. Cară-te, când îți spun odată“ și răgni așa de tare cuvintele din urmă încât se auziră până în stradă.

Doamna Milea, după ce i-a spus vestea, n'o mai privi. Strălucirea îi trecu din ochi,

de pe față. Fața i se acri, i se sbârci din nou, și părû deodată foarte bătrână. Se ridică.

„Mă duc, draga mea, iată plec. Dar n'am mințit. Iată aici“... și scoase din sân un plic, un anunț de căsătorie și-l puse pe masă „L-a trimis bărbatului meu. Milea e cunoscut cu tatăl fetei“.

Dar Mărioara nu mai auzi nimic. Aveă o singură dorință să-i plece monstrul din casă.

„Eu am vrut să te avizez. Știam că el n'are să-ți scrie. Pentru ce să te mai trudești?

— leși când îți spun. Te urăsc, te urăsc adânc, nemărginit“. Doamna Milea luă bilețelul de pe masă. Plecă spre ușe.

„Știam că nu te avizează. El aveă de mult relații cu o fată. Dar, vorbesc și eu odată sincer cu d-ta“, zise cu glasul schimbat. „Să fi știut că-ți pricinuesc o durere așa de mare, nu veniam. Dar n'am crezut“. Biletul îl ținea încă în mână. Ochii Mărioarei cetiră într'o clipă cele doue nume. „Credeam, adause ieșind, să-ți dau un sfat, să-ți dau o mângăiere. E drept, gândul acesta acum mi-a venit.“

Mărioara o împinse pe ușe: „Du-te, du-te, du-te“. Închise ușa, se puse n pat și voiă să-și aștepte moartea. Se gândi: Cum mi-aș puteă așeză mai frumos mânilor cruciș când voiu muri? Și oare pentru ce se pun la morți mânilor cruciș pe piept? Nu se pută gândi însă mult. O durere adâncă o străpunse. Apoi alte dureri și arsuri îi ardeau trupul. Îi eră foame. Azi toată ziua n'a mâncat nimic. Și ieri puțin. Se sculă repede, merse la coșuleț și mușcă din pânea uscată odată, de două ori, de trei. Atunci ciocăni cineva la ușe, și intră o doamnă tânără cu servitoarea. O cunoșteă Mărioara. Îi mai lucrase.

„Mi s'a spus, domnișoară, că nu mai coși. Dar, te rog pentru mine cel puțin. Îmi place foarte mult cum lucrezi. Iată am adus și stofa. Și o puse pe masă“.

Mărioara simți cum i se ridică dela inimă o undă caldă, plină de lacrimi, de întâele lacrimi. Dar se stăpâni. Veni la masă, desfăcû, pipăi stofa, își luă metrul și zise:

„Vă rog, doamnă, să desbrăcați jacheta. Luăm măsura...“

I. Agârbiceanu.

Cântec de greer.

Când tremură 'n câmp, în uşoare
Suspine, a macului floare,
Prin grâuri, cu glasul fierbinte,
Toţi greierii, rugile sfinte
Le 'nchină pierduţi cătră soare.

Ei cântă cu suflete roabe,
Ei cânt' ale verii podoabe,
Mătânii făcându-şi din spicuri,
Le 'nşiră pe-a cântului picuri
Şi număr' a grâului boabe.

Şi 'n urmă, când spicele toate,
În snopuri de aur legate
Cu maci şi cu flori de-albăstrele,
De grâne-s atâta de grele,
De cânt' ale carelor roate.

În miriştea tristă şi 'ntinsă
Lumina cea dulce e stinsă
Cu aurul grâului moale,
Şi 'n glasul de greieri, de jale
Cu 'nctul cântarea e 'nvinsă.

Dar toamna de rana-i când moare
De rana-i ce sângeră 'n zare,
Când vântul copacii răstoarnă, —
Toţi greierii 'n gerul de iarnă,
În taină se schimbă 'n fecioare.

Pe braţ ele poartă gitară —
Din vâluri au haină uşoară.
Din vâluri subţiri şi cernite,
Şi viscolu 'n noapte trimite
Cântarea lor tristă ş'amară.

În nopţi viforoase şi crude
Adesea prin vânturi se-aude,
Prin vânturi ce codri cutreer,
Cântarea pierdută de greer,
Din glasuri de lacrimi ude.

Văzut-am pe câmpuri deşarte,
Trecând triştii greeri departe,
Să cate cămine cu fumuri,
Dar frigu 'nvingându-i, pe drumuri
Svârlise fecioarele moarte.

Iar dac' ajungeau prin zăpadă,
Rânite de-a gerului spadă,
Mureau de-a lui spadă pătrunse,
Şi 'n raza ferestrii ajunse,
La geamuri băteau, ca să cadă.

Văzut-am, culcată ca 'n vise
Fecioară cu pleoapele 'nchise —
Pe-omăt şi pe iederă verde
Ce somnu-i veneă să-l desmierde,
Dar greeru 'n frunze murise.

Ghitara zăceâlângă moartă,
De ger şi de viscole spartă —
Iar noaptea 'ncepuse să-şi cearnă
Frumoasele stele de iarnă
Pe-albastra tărie deşartă.

Fecioara de vifor învinsă
Cântase cu vocea ei stinsă,
Şi 'n vâluri, pe albul ei umăr
De fulgii cei fără de număr,
Din zori până 'n seară fu ninsă.

Prin păru-i, zăpada ca fluturi
I-a pus trădătoare săruturi,
Săruturi de frig şi peire —
Iar vâlul ei negru subţire
O strânse 'n zadarnice scuturi. —

Căci greerii, astfel, afară
Se sting. Pe-a lor buză amară
Purtând desnădejdea şi truda.
Înfrânţi de frumoasa şi cruda
Vieaţă pe care-o cântară.

De-aceea sunt nopţi străbătute
De cântece necunoscute,
Căci vântu 'n suspine nebune
Îşi smulge cântarea pe strune
De mii de ghitare pierdute.

Alice Călugăru.

Shakespeare.

Iuliu Caesar.

Trad. din englezește de I. Borcia.

Introducere.

Dintre cele trei tragedii romane ale lui Shakespeare, „Iuliu Caesar“ este cea dintâiu după timp. Ea e scrisă în anul 1601, pe când celelalte două au urmat abia după un interval de mai mulți ani și anume „Antoniu și Cleopatra“ la 1608, iar „Coriolan“ la 1609. Câteștrei însă aparțin epocii de maturitate deplină în creațiunea poetului¹⁾.

Shakespeare a împrumutat subiectele acestor trei drame din biografiile istoricului Plutarch. El n'a cunoscut însă originalul grec al acestor celebre descrieri de vieți interesante, ci numai o traducere engleză a lor, apărută mai întâiu la anul 1579 și apoi, în a doua și a treia ediție, la 1595 și la 1603. Autorul acestei traduceri îngrijite se numia Thomas North și el însuș nu tradusese din original, ci dintr'o versiune franceză apărută la 1559.

Cartea lui North se răspândise repede în Anglia și Shakespeare cetii și el cu interesul dramaturgului povestirea plină de viață a vechiului biograf al bărbatilor anticității. Precum împrumutase mai înainte subiecte din colecția de nuvele italiene a lui Boccaccio sau din cronicile engleze, așa simți îndată câtă viață dramatică pulsează în descrierile lui Plutarch din sbuciumata istorie romană, și astfel concepă ideea unei tragedii, în mijlocul căreia să stea figura lui Caesar și luptele din jurul republicei ce se prăbușia spre a face loc imperialismului. Ideea nu eră nouă, mărețta figură a lui Iuliu Caesar și căderea-i tragică atrăseră de mai înainte luarea aminte a dramaturgilor englezi și glorioasa jertfă a conspiratorilor dela Idele lui Marte eră o persoană destul de populară pe scenele engleze de pe timpul lui Shakespeare.

Poetul a întrebuițat trei din biografiile lui Plutarch: Iuliu Caesar, Marcu Brutu și Marcu Antoniu. O comparație între izvoare și opera dramatică arată că Shakespeare n'a adăogit din invenție proprie așa zicând nimic, ci a turnat numai în formă dramatică materialul aflat la Plutarch. Aceasta însă a făcut-o cu așa desăvârșită măestrie, încât a izbutit să reinvie o epocă istorică întreagă cu figurile ei mari înaintea noastră.

Spre a înlesni orientarea cetitorului asupra acțiunei dramei, vom arată pe scurt timpul în care se petrece. Actul întâiu începe în ziua serbărilor numite „Lupercalia“ pe la mijlocul lui Februarie, anul 44 a. Hr. Scena cea din urmă a actului întâiu și întreg actul al doilea se petrec în timpul dintre Lupercale și Idele (15) lui Marte. Aceste două acte cuprind pregătirea conspirației. Scena întâia a actului al treilea este aceea a uciderii lui Caesar, întâmplată la Idele lui Marte. Restul acestui act ne înfățișează urmările imediate ale cruntei fapte: cuvântările lui Brutu și Antoniu, vestirea testamentului lui Caesar și ațâțarea

poporului, care, în oarba sa furie împotriva ucigașilor, sfâșie în bucăți pe un biet poet nevinovat, numai fiindcă îl chiamă Cinna, ca pe unul dintre conspiratori. Între actul al treilea și al patrulea este un interval de un an și opt luni. În timpul acesta, Brutu și Cassiu au fugit din Roma și au adunat în jurul lor pe partizanii republicei; iar Antoniu a încheiat cu Octaviu și cu Lepid triumviratul, numit al doilea. Cele două acte din urmă ne înfățișează războiul între triumviri și republicani, care se încheie cu triumful Caesarismului. În scena întâia a actului al patrulea îi vedem pe triumviri în Roma, cum dispun după bunul lor plac de viața și de moartea oamenilor. Celelalte două scene se petrec în tabără lângă orașul Sardes în Asia mică. Aici se uniseră la începutul anului 42 oștirile lui Brutu și Cassiu. Asistăm la neînțelegerile și împăcarea celor doi tovarăși și la planul lor de războiu, în care agerul Cassiu cedează, de dragul prieteniei restabilite, nepracticului Brutu. Actul al cincilea se petrece pe șesul de lângă orașul Filippi în Macedonia. Istoria ne spune că au fost aici, în toamna anului 42, două lupte, despărțite printr'un interval de vreo trei săptămâni. Poetul le-a combinat într'o singură acțiune, înfățișându-ne biruința lui Antoniu și Octaviu și sinuciderea lui Cassiu și a lui Brutu.

Această dramă grandioasă a dat, firește, prilej la multe discuții și felurite interpretări. Dela început a fost mult admirată acțiunea cea mare și puternică și unele scene, îndocosebi neîntrecuta vorbire a lui Antoniu lângă cadavrul lui Caesar. Nu mai puțin s'au admirat caracterele ca turnate în bronz cu măestria celui mai mare artist și înfățișarea fără pereche a poporului, pătrunderea aceea minunată a sufletului mulțimii cu instinctele lui grosolane și patimile lui mari, ce izbucnesc cu puterea irezistibilă a descărcării elementelor din natură.

S'a scris mult asupra chestiunii: care este persoana principală a acestei drame. Unii au fost de părere că titlul piesei e pus de dragul publicului, la care numele lui Caesar eră popular, dar adevăratul erou al dramei e Brutu. Fapt este că Caesar însuș apare puțin pe scenă și ucidera lui se întâmplă la începutul actului al treilea. Dar cu toate că Caesar spune abia câteva cuvinte și dispăre la mijlocul piesei, el este nu numai pe deplin caracterizat ca imperatorul ajuns în culmea puterii, căreia îi mai lipsește numai semnul recunoașterii externe, ci rămâne și după moarte figura în jurul căreia se desfășoară toată acțiunea. Grandioasa scenă cu poporul din actul al treilea se petrece în fața cadavrului străpuns de pumnalele conspiratorilor și celebra cuvântare a lui Antoniu ne face să vedem pe marele mort încă odată în toată strălucirea personalității lui geniale. Reinvierea spiritului acestei personalități face să se răscoală poporul și să izbucneasă

¹⁾ Ziua nașterii lui Shakespeare e necunoscută: a botezului este, 26 Aprilie 1564.

răsboiul între Caesariști și republicani. Acest spirit, care îl sperie pe Brutu în viziunea lui nocturnă din cort, triumfează în cele din urmă, când se sinucid pe rând Cassiu și Brutu cu numele lui Caesar pe buze. Acum omorul dela Idele lui Marte e răzbunat și lumea, sguđuită și invălmășită un timp prin această faptă, poate reintra în făgașul său obișnuit.

În centrul piesei întregi rămâne deci figura lui Caesar, în jurul căreia sunt grupate toate celelalte persoane. Dintre acestea, Brutu e, fără îndoială, zurgăvit cu o simpatie și îngrijire deosebită, e figura pusă în planul întâiu în marele tablou istoric al dramei. Eră și persoana cea mai indicată pentru acest loc. Nu numai conspiratorii simt nevoia de a-și drapă fapta cruntă cu idealismul și probitatea intactă a lui Brutu; noi înșine, privitorii, vrem să știm mai presus de toate ce s'a petrecut într'un suflet așa de curat ca al acestui bărbat integru, pentruca el să se facă ucigaș. Aici vedem desfășurându-se tragedia idealistului nepractic, care crede că poate salvă o instituție învechită ce-i apare într'o lumină ideală, republica, față de forma nouă a monarhiei, spre care statul roman e dus de evoluția lui întreagă. Nu e greu pentru dibaciul politician Cassiu a ațâța nobila ambiție a republicanului fanatic și ideolog. E vrednic de însemnat aici că Shakespeare nu idealizează nici pe Brutu câtuș de puțin. Vedem acelaș realism al caracterizării ca la toate persoanele marelui dramaturg. Printre motivele care-l îndeamnă pe Brutu la faptă, nu lipsesc acele curat omenești al ambiției, al mândriei satisfăcute. După săvârșirea omorului, idealistul cinstit și nepractic face greșeală după greșeală împotriva sfatului prevăzătorului Cassiu. Văzându-se la sfârșit învins de spiritul mai puternic al mortului Caesar, el caută moartea ca o mântuire de lungul sbucium sufletesc, prin care a trecut omul acesta cinstit din clipa în care Cassiu i-a picurat gândul uciderii în suflet.

Cassiu cel slab la chip e adevăratul urzitor al conspirației. E figura clasică a spiritului de opoziție și de răsturnare, a omului condus de ambiție nemăr-

ginită, de invidie, care nu se coboară însă până la josnicie; e agitatorul care nu poate suferi să vadă un om mai mare decât el. El vede situația totdeauna cu ochi realiști și mai bine decât Brutu, dar admirația și stima sinceră ce are pentru caracterul mare al acestuia îl silesc să se supună părerii lui spre paguba cauzei lor comune.

Antoniu e omul dibaciu care știe să exploateze situația. La început un tip fără individualitate, subjugat cu desăvârșire de personalitatea genială a lui Caesar, pentru care el are o admirație și iubire sinceră, om al petrecerilor ușoare, el se ridică, după moartea protectorului său, deodată în fruntea situației. Acum începe el să-și arate întreg talentul său de politician egal lui Cassiu, singurul care i-a pătruns firea și se teme de el. Dar într'o privință el este superior sarcastului ager: în avântul și puterea cu care stăpânește mulțimea. Față de oratoria lui, care știe să excite cu toate mijloacele patimile poporului, cinstea simplă a lui Brutu trebuie să sufere înfrângere.

Dintre cele două femei ale piesei, Calpurnia, soția lui Caesar, e numai schițată, dar Portia e un admirabil caracter de femeie, vrednica tovarășă a lui Brutu, energică, mândră și, în acelaș timp, soția îngrijată și iubitoare.

Din orice punct de vedere s'ar judecă drama „Iuliu Caesar“, fie că s'ar privi mai mult ca piesă istorică, fie că s'ar urmări psihologia caracterelor sau alcătuirea și închegarea scenelor, ea ni se înfățișează ca un neîntrecut cap de operă al literaturii dramatice, turnată într'o formă desăvârșită și străbătută de un avânt al vieții dramatice, a cărui putere va rămâne pentru toate timpurile irezistibilă.

Bibliografie: Julius Caesar by William Shakspeare, Bielefeld und Leipzig 1907. — Introducerea lui Max Koch la „Iuliu Caesar“ în „Shakespeares dramatische Werke“, Stuttgart (Cotta) vol. IX. — Heinrich Morf, Die Caesartragödien Voltaire's und Shakspeare's, in „Aus Dichtung und Sprache der Romanen“, Strassburg 1903. — E. Sieper, Shakespeare und seine Zeit, Leipzig 1907. — K. F. Beckers Weltgeschichte.

Persoanele dramei:

Iuliu Caesar.

<i>Octaviu Caesar,</i>	} triumviri după moartea lui Iuliu Caesar.
<i>Marcu Antoniu,</i>	
<i>M. Aemiliu Lepid,</i>	
<i>Cicero,</i>	} senatori.
<i>Publiu,</i>	
<i>Popiliu Lena,</i>	
<i>Marcu Brutu,</i>	
<i>Cassiu,</i>	
<i>Casca,</i>	} conspiratori împotriva lui Iuliu Caesar.
<i>Treboniu,</i>	
<i>Ligariu,</i>	
<i>Deciu Brutu,</i>	
<i>Metel Cimber,</i>	
<i>Cinna,</i>	

Flaviu și Marul, tribuni.

Artemidor, un sofist din Cnidos.

Un proroc.

Cinna, un poet.

Alt poet.

Luciliu,

Titiniu,

Messala,

Tânărul Cato,

Volumniu,

Varro,

Clitu,

Claudiu,

Strato,

Luciu,

Dardaniu,

Pindar, servitor al lui Cassiu.

Calpurnia, soția lui Caesar.

Portia, soția lui Brutu.

Senatori, cetățeni, străji, alaiu etc.

Scena — în cursul unei mari părți a piesei la Roma; mai târziu aproape de Sardes și aproape de Filippi.

Actul I.

Scena I. Roma. O stradă.

Intră *Flaviu, Marul* și o ceată de cetățeni.

Flaviu. Plecați de-aici! Acasă, trântorilor:
E astăzi sărbătoare? Ce! Nu știți,
Voi, ca breslași, n'aveți ce căută
În zi de lucru fără semnul breslei?
la spune, tu ce meserie ai?

Înt. cet. De, domnule, eu sunt dulgher.

Marul. Unde ți-e cotul, șorțul tău de piele?
Ce umbli 'n haina cea de sărbătoare?
Domnia-ta, ce meserie ai?

Al 2-lea cet. De bună seamă, domnule, față de un lucrător iscusit, eu sunt numai, cum s'ar zice, un cârpaci.

Marul. Ce meserie ai? Răspunde drept.

Al 2-lea cet. O meserie, domnule, de care socot că pot să-mi văd cu sufletul liniștit; care este, în adevăr, domnule, să pun pe oameni în tălpi.

Marul. Ce breaslă, ticălosule? Ce breaslă?

Al 2-lea cet. Da', mă rog, domnule, să nu-ți ieși din sărite din pricina mea, măcar că, dacă ți-ai ieșit din fire, eu pot să te cârlesc.

Marul. Ce vrei să zici? Să mă cârpești, obraznicule!

Al 2-lea cet. De, domnule, să te încalț.

Flaviu. Tu ești cârpaci de 'ncălțăminte, așa-i?

Al 2-lea cet. De bună seamă, domnule, eu trăiesc tot dup'un calapod: nu-mi fac treabă nici cu bărbați nici cu femei, ci cu toți pe un calapod. Zău, domnule, eu sunt doftor de încălțăminte vechi; când ele sunt la mare nevoie, eu le pun iar în picioare. Pe cât de chipeși oameni au călcat vreodată pe piele de vită, au umblat și pe lucrul mânilor mele.

Flaviu. Dar pentruce nu-ți vezi de lucru astăzi?

Ce-i porți pe oameni iac'asa pe uliți?

Al 2-lea cet. De bună seamă, domnule, ca să-și tocească încălțămintele, ca să ajung eu la mai mult lucru. Dar, grăind adevărul, domnule, noi ne facem sărbătoare ca să vedem pe Caesar și să ne bucurăm de izbânda lui.

Marul. Dar ce folos? Ce cuceriri ne-aduce?

Ce biruiți îl însoțesc la Roma,

Să-i încunune, puși în lanțuri, carul?

Butuci și pietre, ba mai răi ca ele!

O, inimi tari, neam înăsprit al Romei,

N'ați cunoscut voi pe Pompeiu? Adesea

Voi v'ați urcat pe garduri și pe ziduri,

În turnuri, prin ferestre, ba pe hornuri

Cu copilașii 'n brațe, și ședeți,

Cât eră ziua, așteptând să treacă
Pompeiu cel mare pe-ale Romei strade:
Și când abi-l zăriați venind în caru-i,
Nu izbucniați în chiote cu toții,
Încât se 'nfioră în matcă-i Tibrul,
Când auziă răsnetul strigării
Născut din malurile lui boltite?
Și-acuma vă gătiți cu haine-alese?
Și-acum vă faceți zi de sărbătoare?
Și-acum așterneți flori în calea celui
Ce triumfează' asupra sângelui
Slăvitului Pompeiu?') Fugii de-aici!
Plecați acasă, în genunchi cădeți,
Rugați-vă la zei s'abată răul
Ce cade peste-atâta necredință.

Flaviu. Plecați, prieteni, și, spre pocăință,
Chemați pe toți câți sunt săraci ca voi,
Să-și verse lacrimile lor în Tibru,
Pân' ce va crește râul, să-și sărute
Și cea mai 'naltă stâncă de pe țarm.

(Cetățenii ies).

Vezi cât de-adânc li-i sufletul mișcat!
Ei se strecoară muți, simțindu-și vina.
Te du pe-aici în jos spre Capitol;
Pe-aici merg eu: despoaie-orice statuie²⁾
Pe care o găsești împodobită.

Marul. S'o facem oare?
E sărbătoarea Lupercalelor.³⁾

Flaviu. N'ai teamă; nu lăsa nici o statuie
Încinsă cu trofeele lui Caesar.
Mă duc s'alung mulțimea de pe strade:
Fă tot așa pe unde-o vezi grămadă.
Aceste pene smulse ăripilor
Lui Caesar o să-i stânjenească sborul;
Altfel s'ar pierde din privirea noastră
Și ne-ar țineă pe toți robiți de frică.

(Ies.)

¹⁾ Caesar biruise, la 17 Martie 45, pe fiii lui Pompeiu în lupta dela Munda în Spania. Întors la Roma, fusese ales de senat dictator pentru tot timpul vieții sale.

²⁾ Statuile lui Caesar, împodobite de sărbătoare.

³⁾ Mare sărbătoare populară ce se ținea pe la mijlocul lui Februarie în cinstea zeului păstorilor Faunus (Pan), numit și Lupercus-apărătorul de lupi. Preoții acestei sărbători străvechi se numiau Luperci și erau împărțiți în două colegii de câte 12: Fabiani și Quintiliani. După reînțoararea lui Caesar din Spania, se întemeie, în cinstea lui, încă un al treilea colegiu numit: Lupercii Iulii. În fruntea acestuia stetea la anul 44 consulul Antoniu.

Noapte de Crăciun.

Aud par'că sub geamul nostru
Plăpânde glasuri de argint,
Cum spun de-o „iesle“, de-o „fecioară“,
De-un „prunc cu ochi de mărgărint“...

Și văd par'că pe tata 'n casă
Pe-acelaș colț de scăunel,
Cum descâlcește-o carte veche
Și 'nchină rar c'un păhărel...

Doi frațiori, pe după vatră
Aprinși se zgândăr' c'un motan,
Ce din comoara, de sub ladă
Le-ar fi 'nghițit pe semne-un ban...

Când sora dintr'o corfă mare
Își umple șorțul de colaci,
Din pragul tinzii să-i împartă
La doi bătrâni trudiți, săraci...

...Doar' numai mama stă deoparte
Supusă par'că de restriști
Și-un dor par'că se 'mpletecește
În taina ochilor ei triști...

Stă 'n fața vetrii și privește
Cărbunii pali, licăritori
Gândind la cel ce-i dus departe
Și n'a venit pe sărbători!

P. Pădure.

Cronică.

Programul acestei rubrici. Cetitorii desigur au observat că în anul din urmă această rubrică a fost redactată cu deosebită îngrijire. În cadrele ei au apărut adeseori articole, cari puteau fi publicate și în corpul revistei. Au apărut totuși la acest loc, fiindcă știm din experiență că publicul cetește cu multă plăcere cronică. Acest fapt ne-a și îndemnat să o redactăm cu atențiune, cum fac dealtfel și unele reviste străine, cu cari nici prin gând nu ne trece să ne comparăm. Kunstwart a lui Avenarius, de pildă, tratează aproape toate chestiunile curente la rubrica „Rundschau“, care e scrisă de cei mai distinși colaboratori, împărțiți după specialități. Acesta e și idealul nostru, dar ne dăm bine seama cât de îndepărtați suntem de el. Noi deocamdată trebuie să ne mulțumim cu niște cadre mai modeste, pe cari ni le impun împrejurările. Greutatea cea mai mare o întimpinăm la inșiși scriitorii noștri, cari nu sunt obișnuiți a colabora la cronică, fiind poate de credința că scrisul lor pierde din însemnătate dacă se publică la acest loc. Această credință, bine înțeles e neîntemeiată și nădăjduim că încetul cu încetul se vor deda a se pogori la cronică pentru a o înălța. La alte popoare chiar și cetitorii iau o parte activă la redactarea părții informative a revistelor. Acest obicei bun și l-ar putea însuși și cetitorii noștri, fie atrăgând, prin scrisori, atențiunea redacției asupra unor chestiuni la ordinea zilei, fie trimițând articolașe, în cari să comenteze fapte din viața noastră socială sau culturală. Un singur om sau chiar doi e imposibil să urmărească toate momentele din viața noastră publică și adeseori se întâmplă să scape nerelevante chestiuni de interes și de însemnătate. Dealtfel ne-am îngrijit ca în viitor să

angajăm mai mulți colaboratori și la această rubrică pentru a o face mai bogată și mai variată. Și dacă se vor îndemna să colaboreze și cetitorii noștri, nădăjduim că încurând ne vom apropia de idealul de care am pomenit mai sus.

Revista noastră fiind mai ales o revistă pentru cultură și artă bine înțeles că vom privi toate chestiunile din punct de vedere cultural și artistic. Ne vom strădui ca prin articolele și notițele din această rubrică să contribuim la promovarea culturii noastre și mai ales a educației noastre estetice. Problema e destul de grea, dar ce greutatea nu învinge omul dacă vrea și dacă are stăruință la muncă. Fără să avem pretenții pedante de dascăli plictisitori, suntem de credință că vom reuși să trezim în public interes față de o mulțime de chestiuni, cari până acum au fost trecute cu vederea. De vom isbuti să realizăm numai o parte din câte avem de gând, vom fi pe deplin mulțumiți și credem că vom mulțumi și pe cetitori.

✽

Zorile veacului. Dacă e adevărată vorba Românilui că ziua bună se cunoaște de dimineață, atunci trebuie să recunoaștem că primul deceniu al veacului nostru a fost bogat în muncă și idei, cari nu ne pot da decât nădejdi bune pentru viitor.

În acest deceniu cel mai important eveniment pentru noi a fost renașterea națională a sufletului românesc. Sentimentul național al cărturării noastre poate niciodată nu s'a trezit cu atâta putere și conștiință ca în primii ani ai acestui deceniu. Mișcarea de renaștere s'a început mai întâiu în literatură. Poezii fruntași, d-nii Al. Vlahuță și G. Coșbuc, au desfășurat steagul de primenire în coloanele revistei „Sămănă-

torul", care a apărut la sfârșitul anului 1901. În primul număr al acestei reviste se scriau următoarele îndemnuri: „... umpleți-vă sufletele de cea mai adâncă evlavie pentru trecutul glorios al neamului acestuia, pentru faptele nespuse de mărețe ale străbunilor voștri, încălziți-vă de cea mai entuziastă iubire pentru patria voastră apărută cu atâtea jertfe, pentru frumusețile acestui pământ, frământat cu sângele atâtor viteji, și faceți ca fiecare gând și fiecare pas al vostru să fie pentru binele și înălțarea neamului românesc!”

Aceste îndemnuri frumoase n'au trezit, la început, destulă însuflețire în public. Abia după ce revista „Sămănătorul” a trecut sub conducerea d-lui N. Iorga a reușit să atragă atențiunea lumii asupra acestui curent. Meritul cel mai mare al d-lui Iorga în această mișcare e că a reușit, prin articolele d-sale de îndrumare culturală și prin polemicile violente, să-i deie viață, popularizând în cercuri largi ideea națională în mișcarea noastră culturală și literară. Una dintre cele mai fericite formulări ale criteriilor culturii naționale o găsim la d-sa în următoarele cuvinte: „Când un popor își dă seama că viața ce se bate în milioane de inimi, ce luminează în milioane de minți, nu se aseamănă cu viața altor neamuri și că e vrednică să fie păstrată pentru desăvârșirea și armonia lumii, că ea cere forme particulare pentru a fi statornică, recunoscută și admirată, când după multe cercetări răbdătoare și puternice avânturi, aceste forme se află, și când individualitatea, neapărată, a fiecărui scriitor sau artist se desface din acest fond adânc și larg al rasei sale, conștient de însușirile ei, — atunci trăiește cultura națională”.

Și aceste cuvinte ale d-lui Iorga nu erau niște dorințe teoretice în materie literară. Ele erau sinteza norocoasă a mișcării literare puternice ce răsărise tânăr și roditoare în talente. O pleiadă întreagă de scriitori tineri au dus la izbândă ideea națională în artă. Operele lor au răsărit din mijlocul poporului românesc, în ele trăește simțirea și gândirea românească.

Puternica mișcare literară a fost îmbrățișată cu entuziasm din partea publicului românesc de pretutindeni. Cărturărirea din România, dela noi și din Bucovina cetea cu interes și cu însuflețire revistele și cărțile de literatură. Poate în nici un deceniu n'au apărut atâtea reviste și cărți românești ca în acesta.

În cei din urmă ani s'a observat, însă, o oarecare răceală, o oarecare scădere a entuziasmului. Cauzele nu ne interesează acum. Noi suntem înclinați a crede că în curând, după o scurtă odihnă, se va porni din nou o mișcare literară mai intensivă și mai statornică. După zorile entuziaste a celor dintâi zece ani va urma ziua senină de muncă liniștită și conștientă, care ne va ajuta să facem un pas mai întins în evoluția culturii românești.

Mișcarea literară a trezit conștiința națională în toate manifestațiunile vieții noastre. Apropierea de popor, care s'a început în literatură, s'a accentuat repede și în politică. D-l Iorga prin revista „Neamul Românesc” a făcut o puternică propagandă pentru a deșteptă la

vieță politică poporul și pentru a converti cărturărirea pentru ideile unei democrații naționale. Propaganda a cucerit mai ales la sate și a făcut mult bine. Ea a îndemnat mai ales preoțimea și învățătorimea din România la o muncă intensivă pentru răspândirea culturii în popor. Chiar și la orașe a trezit în mulți dorul unei activități naționale. Rezultate politice, în înțelesul strict al cuvântului, n'a obținut, însă, mișcarea d-lui Iorga.

În acelaș timp s'a pornit curentul poporanist în România, susținut de „Vieța Românească”, condusă de d-l Stere. Programul politic al acestei reviste completează și concretizează în multe programul sentimental al naționaliștilor democrați grupăți în jurul „Neamului Românesc”. Poporanismul n'a făcut, însă, propagandă în popor, cum eră firesc să o facă. Poporanistii s'au mulțumit cu propovăduirea ideilor lor între intelectualii dela orașe. Și fiindcă grupul poporanist făcea parte dintr'un partid politic existent, cel liberal, au căutat să-și valideze ideile în sânul acestui partid. Și au reușit în bună parte. Anul 1907, care prin revoluția țărănească a sguudit până în temelii toată organizația socială a României, a îndemnat pe cei dela cârmă să vină în ajutorul clasei exploatate și neîndreptățite a țărănimii. Și în reformele legilor votate de partidul liberal pentru apărarea intereselor țărănești se simte influința poporanistilor. Mișcarea național-democrată a făcut deci bine țărănimii prin propaganda ei la sate, iar poporanismul prin influința ce-a avut-o asupra legislațiunii României.

Tot în acest deceniu s'a făcut începutul unei reforme în viața economică prin înființarea cooperativelor. În acest deceniu mișcarea cooperativă din România a luat un avânt nevisat de nimeni. În curând ea va deveni factorul cel mai însemnat în viața economică a țărănimii, dându-i o independență materială și prefăcându-o într'un factor social, care va fi chemat să hotărască asupra soartei din viitor a României întreg.

La noi, în acest deceniu, s'au răsfrâns aproape toate curentele democratice din România. Pe lângă începutul unei mișcări literare destul de mulțumitoare, a început să bată alte vânturi și în politică. În primii ani ai deceniului un grup de tineri au îndrăznit să spargă solidaritatea națională și să inaugureze activitatea. La început mișcarea a fost timidă și aspru criticată de pasiviști. Mai târziu, ca orice idee dreaptă, ea a biruit. Astăzi stăpânește toate spiritele și începe să aducă roade. Activitatea s'a început prin surpriză și un moment a entuziasmat și a tulburat spiritele. Unii vedeau în ea mântuirea, alții nenorocirea poporului nostru. Pesimiștii au amuțit, însă, repede sau s'au înrolat și ei în tabăra nouă a tinerilor îndrăzneți. Dar mișcarea se întemeia numai pe niște sentimente vagi și pe niște programe, cari au fost făcute de niște minți cu alte concepții de viață și determinate de alte împrejurări. După o luptă de câțiva ani s'a ivit o nemulțumire generală. Cei mai pătrunzători simțeau că politica noastră plutește în aer, că nu are rădăcini adânci și conștiente în popor. Sentimentul și însuflețirea pe care se întemeia s'a dovedit că nu e sufi-

cientă pentru a asigura mișcării o izbândă. În anul din urmă un grup de tineri au și făcut o critică severă acestei politice sentimentale. Critica se continuă și astăzi și deocamdată se îndreaptă împotriva conducerii partidului. Și e firesc să înceapă dela cap. Căci inaugurarea unei mișcări de primenire nu se poate închipui sub conducerea unor oameni foarte cum se cade și foarte însuflețiți, dar lipsiți de calitățile superioare ale conducătorilor. Mișcarea tinerilor vrea o românzare a conștiințelor, în primul rând, și, pe urmă, o democratizare a întreg spiritului nostru public. Vrea o apropiere sinceră de popor, vrea întărirea și cultivarea acestuia, ca să-l prefacă într'un factor social conștient, cu care să poți duce la izbândă lupta mare a unui neam întreg. Acest program al tinerimii nu e încă clar formulat, deaceia a și dat prilej la niște neînțelegeri regretabile. Această mișcare de primenire, e a se socoti ca un rezultat al activității și al mișcării literare din deceniul ce se sfârșește cu acest an. Și nădăjdum că anii viitori vor duce la izbândă idealurile, cari s'au născut în acest deceniu. (Codru).

⊗

Băncile și literatura. Băncile noastre jertfesc în fiecare an o sumă destul de însemnată pentru scopuri culturale. Și e păcat că cel puțin o parte din ajutoarele ce le împart nu se pot adună de o singură instituțiune, cum e de exemplu „Asociațiunea“, ca să se întrebunțeze sistematic pentru trebuințele noastre culturale mai arzătoare. O bună parte din ajutoarele ce le dau băncile la societățile și instituțiile din raionul lor de operațiune, se pierd fără s'aducă roade, căci adeseori existența acelor societăți și instituțiuni e numai titulară. Ce nu s'ar putea face din partea unei instituțiuni mari, dacă ar avea la îndemână acele ajutoare risipite? Cu ajutorul lor s'ar putea începe, de pildă, editarea operilor scriitorilor noștri, contribuind astfel la o mișcare literară statornică. În împrejurările de astăzi scriitorii ce-i avem nu găsesc editori aici la noi, ci dacă vreau să-și vadă tipărite lucrările, sunt siliți să se adreseze caselor de editură din România, de unde nu pătrund tocmai ușor cărțile la noi și dacă pătrund nu mai au interesul și însemnătatea operilor literare apărute aici la noi. Înainte cu câțiva ani, când revista noastră a început să publice mai multe scrieri literare se deșteptase și la noi o mișcare literară mai vie. Aproape toate ziarele scriau regulat dări de seamă despre cărțile apărute și se ocupau în articole de renașterea literară inaugurată de scriitorii grupați în jurul acestei reviste. Chiar și producția literară luase un avânt îmbucurător. Deodată cu încetarea acelei edituri, care n'a fost îndeajuns sprijinită din partea publicului, parcă a amorțit și mișcarea literară dela noi. Astăzi scriitorii nu mai au aproape nici un sprijin, deaceia nici nu se îndeamnă la scris.

Dupăcât știm numai băncile din împrejurimile Abru-dului s'au mai gândit în anii din urmă să sprijinească literatura. În 1909 a primit un ajutor de 300 coroane d-l I. Agârbiceanu, iar în anul trecut băncile „Auraria“, „Detunata“ și „Doina“ au votat un ajutor de 600 cor. d-lui Alexandru Ciura. Aceste donațiuni dovedesc că

oamenii, cari stau în fruntea acelor institute, înțeleg ce însemnătate au scriitorii în sânul unui popor și știu să aprecieze munca lor așa de vitreg răsplătită. Pilda acestor bănci ar putea-o urmă multe altele, fie contribuind la „Fondul Cultural“ al „Asociațiunii“, creat anume în vederea contribuțiilor dela băncile noastre, fie prin votare de ajutoare scriitorilor mai de seamă.

Câte ne vor înțelege chemarea?

⊗

Iubileul d-lui Cosma. În 25 Decembrie n. 1910 s'au împlinit 25 de ani de când d-l Partenie Cosma a fost ales director al institutului de credit și economii „Albina“. Când știi ce-a fost acest institut de bani la venirea d-lui Cosma în fruntea lui și ce e astăzi, și când îl vezi pe d-l Cosma tot tânăr, vioi și cu dragoste de muncă, deși a trecut de mult peste 70 de ani, nu poți să nu fi cuprins de un sentiment de admirație. Trebuie s'admir forța de muncă și pricepera acestui om ce-a făcut în tăcere mai mult bine pentru înaintarea și întărirea poporului nostru, decât mulți gălăgioși cu gesturi largi și cu fraze retorice goale. D-l Cosma va rămânea în istoria noastră culturală un om de acțiune, un om al faptelor. Sub conducerea d-sale institutul „Albina“ a ajuns să-și urce capitalul social dela 600.000 cor. la 3.000.000 cor., iar fondurile de rezervă dela 125.000 cor. la aproape 2 milioane cor. Operațiunile financiare ale institutului sunt consolidate și așezate pe baze temeinice și umane. Trebuie să amintim în special că prestigiul financiar al „Albinei“ l-a creat atât în fața străinilor, cât și în sânul poporului nostru, seriozitatea și cinstea operațiunilor ce le-a făcut. Fără să păgubească interesele acționarilor, „Albina“ a servit în primul rând interesele economice și culturale ale poporului nostru. Pentru scopuri culturale, în cei din urmă 25 de ani, a jertfit 325.000 cor. Aceste ajutoare au fost împărțite cu un plan bine determinat, așa că ele au adus roade însemnate.

D-l Cosma pe lângă activitatea economică s'a distins pe toate terenele vieții noastre publice, pretutindeni rămânând acelaș om al faptelor.

Din parte-ne îi dorim din toată inima, încă multă vreme, sănătate deplină ca să-și vadă toate gândurile bune realizate.

⊗

Forma externă a revistelor. Răsfoind în zilele trecute aproape toate revistele românești ni-a surprins înfățișarea lor externă. Chiar și cele mai de seamă reviste nu pun aproape nici un preț pe forma în care se prezintă în fața publicului. Că o revistă slabă sau mediocră, care nu e răspândită neglijează această parte, o înțelegem. De aceste nici nu vrem să ne ocupăm, fiindcă ele n'au nici o înrăurire asupra publicului. Dar nu putem înțelege cum trec cu vederea această cerință elementară publicațiunile, cari au un conținut de valoare și cari au mii de cetitori.

Noi credem că revistele, mai ales cele cari se ocupă cu arta și literatura, au și îndatorirea de a cultivă gustul publicului și prin înfățișarea lor. Dacă forma e hotărâtoare în orice lucrare de artă, nu poate fi indi-

ferentă nici înfățișarea revistelor în cari apar lucrările de artă. În revistele noastre adeseori apar lucrări de o înaltă valoare literară, dar pe paginile pe cari se tipăresc ne fac impresia unor tablouri frumoase așezate în niște cadre urite, imposibile. Și se știe ce rol au cadrele în impresia ce trebuie să o trezească un tablou.

Sau să alegem o comparație și mai potrivită. Cele mai multe dintre revistele noastre seamănă cu un muzeu, în care tablourile sunt așezate alandala, fără să se aibă în vedere efectele de lumină, simetria și armonia dintre ele. Bineînțeles că într'un astfel de muzeu se pierd cele mai frumoase pânze.

Acest păcat al revistelor noastre înseamnă deci o continuă propagandă a lipsei de gust. Înzadar vorbim mereu de educația estetică a publicului și înzadar ne indignăm că mulți nu știu face deosebire între ce-i frumos și urit, dacă ceice stăruie pentru această educație, săvârșesc cele mai elementare greșeli împotriva principiilor ce le propagă. Datoria cea dintâiu a revistelor, cari vreau să reformeze gustul publicului, e să se îngrijească de o toaletă mai estetică, să deie o deosebită atențiune aranjamentului bucăților din fiecare număr și să-și dea silința să apară în totdeauna cu o înfățișare de gust. Ceeace nu înseamnă să fie luxoase. Doamne ferește! Și cu haine foarte modeste te poți îmbrăca frumos. Adeseori omului de gust îmbrăcat în haine modeste îi stă mai bine ca celui luxos și fără talent la îmbrăcăminte. De aceea ne rugăm să nu fim rău înțeleși: nu insistăm pe lângă înfățișarea luxoasă ci pe lângă cea frumoasă a revistelor noastre.

✽

Raffael. A fost unul dintre marii pictori ai Renașterii. S'a născut în Urbino (Nordul Italiei) la 1483 și a murit în Roma la 1520. Primele lecții de pictură le-a primit dela tatăl său Giovanni Santi. Ca tânăr a fost în școala maestrului Pietro Perugino, pe care l-a întrecut repede. Influența lui Perugino a fost foarte puternică asupra lui Raffael, până s'a dus în Florența, unde Michelangelo terminase toate operile de artă ale tinereții sale. Aici a devenit maestru. Din visătorul din Umbria, care în pictură nu prea avea legături cu pământul, s'a făcut un pictor de scene dramatice mari, un pictor de oameni. Stilul desenator învățat dela Perugino s'a prefăcut într'unul pitoresc și gustul său unilateral pentru frumuseți liniștite într'unul iubitor de mișcări puternice. Cu aceste calități a ajuns mare maestru în Roma.

Dintre picturile cari le reproducem Madona în livadă (originalul în Galeria din Viena) e una dintre cele mai bune madone florentine. Urmele școalei umbriene se văd în capetele mari și gâturile scurte față de corpurile lungi ale copiilor. Dar e mai multă mișcare ca în tablourile lui Perugino. Forma de triunghi ecvilater ca basă a desenului e luată dela Leonardo. Nizuința lui Raffael de a se apropia de școala florentină plină de viață se observă în ingenuncherea lui Ioan, care zâmbește Mântuitorului, în așezarea piciorului stâng peste cel drept la Isus și în întoarcerea capului Mariei, a cărui corp e așezat în profil.

A doua e Madonna della Sedia (originalul în Palazzo Pitti din Florența), pe care a zugrăvit-o în Roma. E de o plasticitate și de o armonie rară. Toate trei figurile, a Mariei, a lui Isus și a lui Ioan sunt concentrate într'o grupă organică, care e strânsă într'un cerc îngust pentru a mări efectul. Madonna della Sedia e poate cea mai frumoasă madonă a lui Raffael. Maria în acest tablou e o mamă pământeană, o fecioară din Roma, în care numai sufletul blând și neobișnuita nobleță a formelor sunt divine.

În supliment reproducem în colorile originale vestitul tablou al Madonei Sixtine (originalul în Galeria din Dresda). Din tablou Maria apare ca o ființă divină, ca o minune, numai pentru un moment. Ea vine, după cum se vede din mișcarea hainelor, din adâncul luminos al spațiului și anume din dreapta la stânga. Trebuie să ni-o închipuim apărută în fața noastră în momentul când perdelele verzi au fost trase la o parte. Așa cum o vedem venind înspre noi, simțim, însă, că are o clipă de popas. Mersul e ușor, plutitor, iar vâul umflat ce-i atarnă din creștet, precum și liniile mantalei albastre par'că o opresc. Figurile din dreapta și stânga Mariei nu ingenunche pe nori ci sunt cufundate; picioarele Mariei rămân în umbră; lumina cade numai asupra valurilor de nori din față. Toate aceste contribue la efectul dorit de pictor de a face din Maria numai purtătoarea lui Isus, fiul lui Dumnezeu. În felul cum stă Isus în brațele Mariei are ceva eroic, el se uită cu o privire fixă, neobișnuită la copii, (copiii nu fixează niciodată) la mulțimea din fața lui. Părul lui e încurcat și în vânt, ca a unui profet. Figurile secundare sunt astfel aranjate încât toată privirea se concentrează asupra figurii centrale. În acest tablou nu e nimic întâmplător. Maria singură e în picioare, celelalte două figuri (Papa Sixt al II-lea și Sf. Varvara) ingenunche și încă pe un plan mai adânc; Maria singură apare în față, în linie verticală, cu silueta întreagă în fondul luminos, celelalte două figuri sunt strânse de perete, ele nu trăesc ele de ele, ci numai în legătură cu figura centrală a Mariei. Sixt privește la ea, Varvara la îngerii de jos, iar fermecătorii îngerii privesc în sus la minune.

Tabloul a fost făcut pentru biserica călugărilor negri din Piacenza, a cărui patron eră papa Sixt al II-lea, de aici și-a și luat numele de Madona Sixtină.

Tabloul trebuie atârnat sus, ca Madona să se coabore, altfel pierde din efect.

Aviz!

Onorații noștri abonați, cari doresc să aibă scoarțe pentru „Luceafărul“ pe anul 1910, sunt rugați a ne trimite în cursul lunii Ianuarie 1911, deodată cu reînnoirea abonamentului, suma de 2 cor. Scoarțele lor vor primi numai abonații cari ne trimit din vreme această sumă, fiindcă comanda o facem numai pentru numărul cererilor.

Ele se vor expediă din partea administrației pe la sfârșitul lunii Februarie.